

7885

నన్నయభట్టు (పద్యకావ్యము)

గ్రంథకర్త, ప్రకాశకుడు.

అష్టావధాని: చిలుకూరి రామభద్రశాస్త్రి

వ్యాకరణవిద్యాప్రవీణ, భాషాప్రవీణ,
శ్రీ వీరేశలింగాస్తి కోన్నతపాతశాలలో
ఆంధ్రోపాధ్యాయుడు.

రాజమహేంద్రవరము.

ఈ గ్రంథపు హక్కులన్నియు గ్రంథకర్తవే!

ప్రథమ ముద్రణము

౧౯౫౦

రాజమహేంద్రవరమున
సరస్వతీ పబ్లికేషన్స్ నందు శ్రీ అద్దేపల్లి వాగేశ్వరరావు
ముద్రింపబడినది. 6031/1950.

శ్రీమహాగణపతయేనమః

విన్నపము

కష్టేనతృలమాపుయాత్తునుజనా

మహాశయులకు.

ఈ సన్నయభట్టు చరితము, సన్నయభట్టుపై నాకున్న భక్తికి లక్ష్యమని వేటుగాఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ఇట్టి మహా నీయుని చరితమును యథాశక్తిగఁ బద్యరూపమున వ్రాసి ప్రజ్ఞా యామోదమునకు దోయిలివచ్చెదను.

ఇట్టి గ్రంథము శ్రీలక్ష్మీనారాయణ గ్రంథమాలలో పంచమ కుసుమముగా గ్రుచ్చబడినది.

సన్నయభట్టు భీమకవి భిన్న కాలస్థులను వాదోప వాద ములతో మునుఁగుచున్న ఈ కాలములో నిలువురు నేక కాలస్థు లని ప్రబంధించితిని. చరిత్రకు సిద్ధాంతము, ప్రమాణము కఱవై నది. అందుచే విమర్శకు దిగక వీరిరువుఱకు సంబంధమును గూర్చు కథలనాధారముగాఁ జేసికొని, యీ పాత్రమల్లితిని. ఇటీవలఁ గొండఱిమార్గముననే వెల్లినవారును గలరు. రసికు లిందు గుణములగైకొనకపోరు. ఇందు పువ్వుగుర్తుగల పద్య ములు చరిత్రలోనుండి గైకొనఁబడినవి.

ఇట్లు

అ భి ప్రా య ము లు

జటావల్లభుల పురుషోత్తము ఎం. ఏ., గారు

విజయవాడ 14-12-50

మీ “నన్నయభట్టు” నామక పద్యకావ్యము చేతి కందిన రెండుగంటలలోనే యామూలచూడము నవలోకించి యమందానంద మొందితిని. అందలి కథాసన్నివేశములు హృదయములుగాను, భావములు సహృదయ హృదయాన్వేషకములుగాను, ధారాబుద్ధి పాఠక హృదయానర్జకముగాను నొప్పారుచున్నవి. కృతిపతి శ్రీకనకరాజుగారు కవిపండిత పక్షపాతి ; దయార్ద్రహృదయుడు. తగిన వ్యక్తికి కృతి యిచ్చినందులకును మిమ్ముల నభినందించుచున్నాను.

విద్వాన్, మధునాపంతుల సత్యనారాయణశాస్త్రి

రాజమండ్రి 15-12-50

బ్రహ్మశ్రీ చిలుకూరి రామభద్రశాస్త్రిగారు రచించి వెలువరించిన “నన్నయభట్టు” కావ్యము సాంతము పరికించితిని. పవిత్ర మధురమైన యితీవృత్తము నేఱుకొని, ప్రాక్షనమైన కవిత్వపద్ధతిలో వీరీ కావ్యము వ్రాసిరి. వీరు ప్రసిద్ధ మహాకవులయిన శ్రీ చెళ్లపిళ్లవారి శిష్యులు. వారి నైలి వీరీ కవిత్వములో నున్నది. ఈ కావ్యము పాఠకహృదయమై, పాఠ్య గ్రంథమై వెలయునని వాంఛింతును.

శ్రీ దివాకర్ల దేంకటాచారి M. A.

విశాఖపట్టణము 10-12-50

తాము దయతో బంపిన నన్నయభట్టును ప్రబంధము చేసినది. అచ్చటచ్చట చదివి చూచితిని. ఆంధ్రభాషా ప్రపంచమున కాదిమబ్రహ్మయు, నాంధ్రకవి సందోహమున కాచార్య పర్యుండైన వాగనుశాసనుని చరిత్రను సులభములును ధారా

శుద్ధిశోభితములైన పద్యములలోఁ జదువుట నాకెంతయు సంతసము చేకూరినది. పరిశోధకులకుఁగూడ సరిగాఁ దెలియని నన్నయభట్టు చరిత్రము నొక క్రమమార్గమున గూర్చిపెట్టిన తమకృషి నెంతయుఁ బ్రశంసించుచున్నాను. తమకైలి మృదు మనోహరమైనది.

శ్రీ తొన్నలగడ్డ సత్యనారాయణమూర్తి M. A. గారు
విజయవాడ, 10 - 12 - 50

అన్యజానురాగముతోఁ దాము పంపిన నన్నయ భట్టును మిక్కిలి మక్కువతోఁ బరిశీలించి యానందించితిని. నై సర్గిక ప్రతిభా సమన్వితములైన శ్రీ తోలేటి కనకరాజుగారికి గ్రంథ మంకిత మీయఁబడుట ముదావహము.

చరిత్రకును సాహిత్యమునకును గల సన్నిహితసఖ్యము గ్రంథమున గోచరించుచున్నది తూర్పు చాళుక్య భూపతులు సనాతన ధర్మసమద్ధరణమును గాంక్షించిరి. ఉదాత్త సాహిత్య సృష్టియందు నిజాశయ చరితార్థత నవలోకించిరి. సత్య సందీప్తమైన సాహిత్యమున సనాతన ధర్మప్రభావము పరిధవిల్లునని గ్రహించిన రాజనరేంద్రుఁడు పంచమామ్నాయము నాంధ్రీక రింపుడని నన్నయభట్టును వేడెను న్యాసనారాయణు నారాధించి గోదావరీ సరిత్తిలకము నాశ్రయించి దివిజ కన్యోలిని పూరమున కెయ్యైన కవితాప్రవంతిని సృజించిన మహాత్ముఁడు నన్నయభట్టు.

ఆంగ్లకవులలో ఛాసరును Poets poet. అనుచుందురు. తెలుగుకవులలో నన్నయభట్టుకూడ నిట్టి గౌరవార్హుఁడే ! ఈ కవీంద్రుని జీవితోదంతము నసల్పకాశలముతోఁ దాము చింతించిరి. సందర్భశుద్ధి ననుసరించి శ్రీ వేములవాడ భీమకవి వృత్తాంతమును దెలిపిరి. ఆంధ్రశారద మనియున్నంత కాల మీకృతి శోభిలజాలును.

స వ ర ణ

పు. వ.	తప్ప	ఒప్పు
5-11	గావలుచుండిరి	నందుచునుం
5-14	బావ	విప్రు
6-14	మిశవ	మిదియగు
21-11	మహాజ్ఞాత్ గాని	కృతాభ్యాసంబు
24- 7	రసికులుగాన	రసికులంట
-15	పతికెచ్చినదెల్వయుచేట	పతిరీతికి హెచ్చినదెల్వి
25- 8	గురువుల	గురుల
33- 1	మహానందంబుతోన	మహాత్మా! భూపతి! య
- 3	లకున్ జ్ఞానంబు	విద్యన్నేను
44-19	తార్చన	తార్వణ
50- 1	నున్నట్టిబాలు	నున్నమాణవకు
62-18	కగనొక్కడు	కగదా నొక్కడు
69- 7	కలముడి	కలముడి
75-12	మహవిరా	భాగ్యరా
76- 8	నామాత్య	నాఖ్యాన
93-21	యోత్సాహంబుదీపింప	యప్రోత్సాహ మేపార
97- 2	కానుపడఁగ	దనరుచుండ
101-13	స్వకర్మాధీనుడై	యు దుష్కర్మాప్తిచే గా
106- 4	మరణంబొ	మృతియెన్నన్
108-15	చినవంతటి దన్కనాకు	చెనునేటి దన్క
112-18	విద్వాంససఖుఁ	విద్యత్సఖుం
114- 6	నట్లాప్పగాను	నట్లతిశయించి

శ్రీమహాగణపతయేనమః

నన్నయభట్టు

ప్రథమాశ్వాసము

తే. గీ. శ్రీగణేశుని గొల్చెదఁ జిత్తమందు
గొఱిసూనుని మధుర వాఙ్మారకరుని
శంభుతనయుని బావన శాంతికరుని
మామకీన హృదంతర మందిరేశు.

1

తే. గీ. వాణిరూపము ధరియించు రాణియెవతె!
సిరిగ నగుచుండు ననిత యీశ్వరియు నెవతె!
శివునిరాణిగ వర్ధిలు శివము నెవతె!
అట్టిమాతల్లి శక్తి నే నాత్మగొలుతు.

2

తే. గీ. ఈశ్వరకుటుంబ మెవ్వాని హృదయసీమ
స్మర్యమాణమొ! వానికి జయముకలుగు
దాన నేగోరి కొల్చుచున్నాను శివుని
అట్టి నన్నేల బ్రోవఁ డా యభవుడింక!

3

మ. చిలుకూర్వస్వయవారిరాశిశశి శోచిష్యేశతుల్యుండు శా
బ్దసత్సూరియు శిష్య సస్యచయ విద్యావీర సద్భాత, భూ
తలి నిష్ఠామహనీయమూర్తి గురుశాబ్దాధీశ లక్ష్మీశుఁ డన్
లలిపాండిత్యచణుండు మద్గురువు మద్రాభతస్సదాగొల్చెదన్.

చ. వరదయశాస్త్రి కండ్రియయి భాసురసద్గుణ సూరమాంబయే
 ధరణినిమాతగానయి ముదాన్పదుఁడేయగ భ్రాతృసత్కృపన్
 ఎరదమశల్లిశారద నివాసముగాను మదీయగేహ మం
 దురుక్మపనుండి కావగ సమాహ్వాచరిత్రుఁడనై చరించెదన్. 5

చ. గణపతి వేగఁబోవగ కథాతమలబ్బున! పాండితీ ధనో
 ద్గణులకు లోకమందున విదాంతపావులు వారుకారె! నా
 కృణులకుఁ బార్వతీతనయగఁబగు భక్తియెనావ! దానిచే
 గణపతిఁగొల్చి విద్యలవికాసముచేఁ దరియించెదన్మహిన్. 6

కృతి స మ ర్పణ

శ్లో. జయతు. తోలేటికనకరాజ! వభూత!
 జయతు. కేవల నిజకృషి జాతకీర్తి!
 జయతు. దీర్ఘాయురారోగ్యసహిత విప్ర!
 జయతు. సద్దేవతాకృపా సాధ్వభాగ్య!

తే. గణపతీ! నీవు తోలేటి కనకరాజు
 వైద్యవర్షునిగావునూ! పరమకరుణ
 నేలయన! రోగపీడితు లిథుజేసి
 యాయురారోగ్యసుఖముల నందుకతన.

10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480
 1481
 1482
 1483
 1484
 1485
 1486
 1487
 1488
 1489
 1490
 1491
 1492
 1493
 1494
 1495
 1496
 1497
 1498
 1499
 1500
 1501
 1502

ఉ. రాజమహేంద్రవర్మని బురాన బ్రభుత్వపు వైద్యశాల, వి
భ్రాజిత వైద్యపారగుడు వైద్యుల కొజ్జయి శస్త్రవైద్యమం
దీజగమందుఁ బేర్లసిన నీతనిచేత విరాజిల్లదా!
వైజయు బుద్ధిమంతుల మనస్సె ప్రధానము లోకతుష్టికిన్. 9

మ. ఒకసామాన్యపు వైద్యుడై రణములో నొప్పించి పేరంది వి
ద్యకు దేశాంతరమేగి నేర్చికొనిరా సస్మత్పురీ దుస్థితి
స్సకలంబు నివృతదంబుజేసి రుజవోషంబెల్ల వోగొట్ట నీ
యకలంకు స్పనిపెనదా! ప్రభుతయే ఆరోగ్యమేమందఁగా. 10

తే. యాజ్ఞసంస్కృతిగులమూస నలగినట్టి
ప్రథమశాఖ నియోగుల వంశమందు
జననమందెను కనకరాట్న త్రముండు
ఇతనిమూలాన గులమెల్ల హెచ్చెన్ గీర్తి.

11

సీ. తండ్రి! సరసరాజు తల్లియా! రామల
క్ష్మమ్మ యా నుత్తమచరిత్ర మూమె
లలిపితామవాని సప్రాజని వచియింతు
మాతామవాని బేరు నీకొడందే
సత్యనారాయణ సరసుడే యన్న యా
నూర్యనారాయణ సోదరుండు
కామకోటీశుని ఘననామముంచె గా
మరునకుఁ జంద్రశేఖరుఁ డటంచు

తే. ఆత్మజయ! నీతరామలక్ష్మమ్మయ్యె
 పతియ! నద్గుణవల్లి శేషమ్మగారు
 దానధర్మాల దీనులఁ దనువునట్టి
 యామె యోగ్యతఁ జెప్ప నా కలవియగునె?

12

సీ. పంక్తికిఁ బదిమంది బాపనయ్యలులేక
 భుజియింప నెఱుంగని బూర్గుఁ డితిఁడు -
 బీదసాదలనెంచి పేరు పేరడుగుచు
 బాధపోగొట్టు నద్బంధువితఁడు -
 అడిగినవారల కప్పుడే వైద్యము
 చేసి పంపెడి మహాచిత్తుఁడితిఁడు
 తనసుఖమున్వీడి జనబాధ లొనెంచి
 బాపుచునుండెడి బాపఁడితిఁడు -

తే. ఇట్టి సరసేవ కుత్సాహమిచ్చుచుండి
 సంబరముతోడఁ బరీసేవ సలుపు గృహిణి
 ఆమెదే యాయదృష్ట మటంచునెంతఁ
 గనకరా జన బంగారుఖడ్గి గాఁడ!

13

కా. మానువ్యంబును శ్రేష్ఠవంశమున జన్మం బాయువారోగ్య స
 త్సానుర మిత్రము మంచియాలియు మహత్ము నిష్ఠునిం
 గొల్పుట
 గొనముర పాండితి యుత్తముండగుటయు స్థూర్తి నిర్భీతత్వ
 మీ
 కసకాభిఖ్యునియందుఁ గల్గెను జగత్క-భాగపుణ్యభిచే. 14

సీ. తారాధిపునిదృష్టి తగిలి భేదిల్లె మున్
 విఘ్ననాథుని గుడ్డి వేవిధాల
 శివునానచేత నాశ్వినులు స్వయంబుగాఁ
 గుట్టిరి పాములగుపుచేత
 ననిచెప్ప వినియుంటి నది నమ్మకుండియు
 కనకరాజను భిషక్తునువివలన
 నిజమనియెంచితి నిజయుడే శస్త్ర చి
 కిత్సలో నతిశయోక్తియునులేరు -

తే. ఇతనిమదిలోఁ దలంచుచు నెందఁతెంద
 రో! రుజులను బాపుకొనంగ నరుగుదెంచి
 నుఖముగా మఱలుచుండిరి చోద్యమంది
 ఆశ్వినేయులె కనక రా జంచునెంతు -

15

తే. అన్నిరకముల శస్త్రవైద్యులలోనఁ
 జేరువడసిన వైద్యుడీ బావఁ డాంధ
 విశ్వవిద్యాలయంబున జేరుగన్న
 లల సెనైటున మెంబలై యలరె వేడు.

16

తే. ఎకడరుక్కొన్నిలందున నెగు, వైస
 నభ్యవదవినిబొందె నిస్సంశయముగ
 ఇంకనుం జెద్ద పదవుల నిచటనుండి
 యశము నాయున్నులంబొంది యలరుఁగాత.

17

సన్నయభట్టు

. ముప్పదెనిమిదవ ప్రాయమున నితండు
యధైద్యుడుగా వెళ్ళియుండె నా!
తనకుటుంబము జీవిత తత్పరత్వ
ముల గణింపక సరసేవ ముఖ్యమనుచు.

18

. దగ్గఱవారులంచు మదిఁ దల్పగ శక్యమ! దూరదేశముం
దగ్గలమైన దెల్విగలయాతఁడు మానవసేవ చేయుచున్
నెగ్గెను సర్వమానవుల నిల్పెను గీరితి శాంతచిత్తముం
దొగ్గె శిరస్సు నింతటివరోపకృతుల్ సలుపంగలేరొరుల్. 20

గా. రండయ్యా! రణభూమికిచ్చెదము మీప్రాప్తానుసారార్థముల్
రండయ్యా! సరసేవచేసికొన మీప్రాయంబు ధన్యంబగు
రండయ్యా! విత్తార్థముల్బుడసియారా! పెద్దవార్గాఁ దలం
పండయ్యా! యని యా ప్రభుత్వము వచింప నోవొయిరే!
యొక్కరున్. 21

చం. బ్రతిగిననాల్గునాళ్ళు నుఖభాగ్యములందఁ దలంచువారు తా
నతినుతుల నిష్కర్షణము సల్పగ జంకించువారు మృత్యు వా
వతిత మటంచు భీతిలి కృపారన మొల్కుగఁ బల్కువారునై
కృతులట! నాటివైద్యులు తెగించె నితం డతిధీరచిత్తుడై. 22

ప. ఈతఁ డుద్యోగము చేసిన హిందూదేశములోని వట్టణ
ములు :

23

సీ. అల మిషావరునందు నార! రావుల్పిండి
 *మావో - పురంబులమలఁగియుండి
 లాహోరు - కోమిల్ల - రాక్షసభూముల
 ధక్క - మీరటు - లందుఁ దగగనండి
 *సహరనుపురములోఁ జలిబాధ సహియించి
 కాకినాడకుఁ జేరెఁ గౌతుకాన
 మదరాసు - బెంగుళూ ర్మన్న నలందుచు
 నల - విశాఖపురాన కంతఁజేరి

తే. అప్పటికి యుద్ధమంతయు సంతరింపఁ
 గొంతకాలము చమవగాఁ గోర్కెపుట్టె
 దానికై వట్టువట్టి యాదారి నన్య
 దేశములకేఁగఁ బ్రభుతయే తీవ్రధక్తి
 సాయపడ నీతఁ డప్పుడు సాహసాన.

24

మ. అలయింగ్లండుకు రాజధానిపురమూ నాకానికే యక్కయై
 వలుక న్భారతదేశవిత్తమున సౌభాగ్యంబుఁగోనుండి బీ
 దలమూలాన జమీనుదాగులగు విత్తాత్మక ల్విరాజిల్ల లం
 కలకున్ తేడగు లండనన్ పురములోఁ గాలూదె నీతం
 దహో! 25

* Near Indore (పెంట్రల్ ఇండియాస్టేట్).

† హిమాలయప్రాంతం - హరిద్వారందగ్గర.

సీ. చెప్పినసంగతుల చిత్తములోఁ జెట్టి
 మంచియైన గ్రహించు మాన్యు లచట!
 అధికసంఖ్యకు విద్య యంటుటచే సంఘ
 దోషవిదూరులు దొరలు నచట!
 నల్లవారనినచో నమ్మికచే వీరి
 పనుల మెచ్చెడి గొప్పవార లచట!
 తెలివి కలుగువారు తెలుగువార లటంచుఁ
 జదువుల నిచ్చు నిశ్శంకు లచట!

తే. అట్టిపురిలోని యధికల యందఱి కల
 లోని నాల్కగ నయి వార్తి లొంగఁదీసె
 నే వయస్సైన విద్యకై యింతఁబట్టు
 దలయె చదువు నిచ్చు ధరణియందు. 26

మ అలస్కాఁట్లందుక రాజధానిట! నుహిఖ్యాశంబరా! మహా
 త్సులకావాసపు భూమి యంట ధరనామోదానకే శల్లిని
 స్థలమిచ్చున్పురియా! ఎడింబుట! వశస్మాత్కృ డిచ్చోటనే
 చలగన్విడైలనెల్ల నేరిచి, 'ఎఫార్మియ' సునే పేరుతో; 27

తే. చలగి వైద్యములోఁ బెద్దచెయ్యి యనఁగఁ
 గీర్తినిచ్చెడి బిరుదులుఁ గెల్పఁబట్టి
 పొత్తికడుపావరేషను పూర్తిగాను
 శేయనేర్చును దొరలు చేదోయి మొక్క. 28

ఉ. అంతకుఁ దృప్తిపొందక తనంతటఁజేరెను 'గ్లాస్కో' యన్పురిన్
 వింతగ, 'సర్జరీస్ట్రీ' వివేకముతో సలువంగ నేర్చి య
 త్యంతమునేర్చుగాంచి జనతానుతుల న్నొనియుండి యంతకున్
 స్వాంతము తృప్తిపొందక విచారణఁజేయుచు నీతఁడే భళి! 29

మ. అల 'బర్లందు'కు రాజధానియయి, 'డబ్లిన్' నేరుతోనొప్పిపూ
 ర్వలయాన్న త్యముచాటుశిల్పములనాహుఢిన్విండంచించు నీ
 విలస తృప్తనమందునుండి మరియు నేర్పర్లన్న 'నింగ్లండు' లో
 పల నీప్రాంతపు వైద్యులందు నితఁడే భాసిల్లు 'సర్జన్లదా! 30

తే. లీద్యు - న్యూకాసిలు - పఫీల్డు - లివరు పూలు
 భళిర! మెంచిష్ట, మొదలృట్టకాల
 వైద్యశాలాభి వైద్యుఁడైనరలి 'లండ
 ను' నకుఁ జేరియుఁ బెద్దల మనములలర, 31

తే. పెద్దవిషయాలు గ్రహించి పెద్దచోట్ల
 పనినిజేసియు గరువపుఁ బలుకులేక
 కనకరా జట మార్తాండ కాంతి గతిని
 గలయఁ దిఱిగెను పరదేశ ఘనులె; మెచ్చ, 32

కం. పనిచురుకు ! మనను చురుకట !
 వినగాఁజరుకంట ! మాట విప్పుటచురుకా !
 కనుటయుఁ జరుకట ! భళిరా !
 కనకాఖ్యుని వాగ్రసంబె గాంచునుకా, 33

తే. కనకరాజుట! కృతిపతి, కావ్యమెన్న
నన్నయ చరిత్ర! స్థలము! రాణ్ణగరసరము!
కాలనూ! యోగ్యమైనది కలయఁజూడ
నార! యన్నియు సమకూరె నమృతమస్తు.

34

సీ. స్వర్గమునకుఁబోవ సంసిద్ధుడౌ నన్ను
ధరణి నిల్విన మహాచారుడితఁడు,
ఆవరేషనుజేసి యశ్వంత ముదమును
గలుగఁజేసిన మహా ఘనుడితఁడు,
ప్రేమతో ననుజూచి త్నేమనూ! యని వల్క
రించుచు నుండిచ్చు శ్రేష్ఠుడేశఁడు,
మార్దవబుగ హాస్యమాధుని మాటాడి
కౌతుక మొనరించు ఘనుడితఁడు,

తే. ఇతని ఋణమును దీర్చుట దెల్లటంచు
మదిని యోజించి ఫలముల మన్ననలిడఁ
గోపనూచన చేసె నీ పాపహారి
ఇట్టియోగ్యుని సంతృప్తి నెటులఁ జేయఁ
గలసటం చెడఁ జింతించి కపట రహితుఁ,

35

తే. డిట్టి మహనీయునకు నొక్క కృతి నమర్ప
ణమును జేయఁగ మది నెంచి నన్నయార్చ్య
జీవితము సంతతిమునీయఁ జేయఁగొలఁది
పద్యకావ్యముగా వ్రాసి పరఁగినాడ,

36

మ. కృతికన్యామణి, నీ మహామహానకుల గేల్ొగ్గి యీ నుంటి, నీ
వతిగా సాయ మొనర్చి బ్రోవు మత్తడత్వం తాదృశంబందగా
మతిలో యోజన సేయడో చినిటుచీ మాన్యస్వతంత్రదాధ్యుడే
సి, తిరంబా యశమందనుంటిగరుణాచిత్రేశ! విఘ్నేశ్వరా! 37

ఉ. ఉత్తమవంశజాతునకు నుత్తమ కీర్తి పరీతవిద్యుకున్
సత్తమరూపధేయునకు సద్రసపూత మహిష్మ నాకుస్యకున్
చిత్తసమాతి తీవ్ర కృతిజేతకు బంధిత పక్షపాతికిన్
మత్తజనాంధ్య హరికి నుమాపతిధక్త నువర్ణరాజుకున్, 38

శా. శేషాంబాధవుకు న్మహీవిరుత సచ్చీలాది విఖ్యాతుకున్
భాషాజ్ఞానికి సంస్కృతాంధ్ర యుగళి పాండిత్య సంశోభికిన్
వేషాడంబర హీనుకున్ సరిసతాప్రితాభిసంభాషికున్
పామాణాదినమ స్తనైద్యవిసుకున్ ప్రాజ్ఞాత్ముకున్ న్యోగ్యుకున్,

శా. ఆతోలేటి కులాభీచంద్రునకు సన్న్యాసయోగు ధీరాత్ముకున్
నీతాశేష జనాత్మ సన్నిధికిని న్నిత్యోక్తివాసందుకున్
భూతాధార శివార్చనాపరునకు బూజ్యప్రపూజ్యశ్ముకున్
యాతాయాత విలీర్ణ శాలిని గన్యాదాతనై యొప్పెనకు. 40

వ. ఇట్టి మహనీయున కంకితం బిడుపట్టి నన్నయభట్టారక
చరితమునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదన .

ఉ. మాతవలెన్ స్వనూనుల ప్రమాదముల న్లడఁదేర్చుచు న్మహా
 పాతకహరి వారిచయ పావితభూతల జంతులోక నల్
 భూతి నుఖప్రదాయి ఘనబుద్ధివిధాయియు స్వర్గదాయియా
 గాతమి సత్తపస్క మునికాండము దేవులఁ జేయుచున్దగున్.

తే. నిస్సపత్నప్రవాహయై నెఱయుఁగాన
 భ.భిర! గోదావరీభూతి పలుకవశమే?
 దేవతాపతి ముదముతోఁ దేజ్జిల్లి
 యీమెఁగొల్పుచు నిల్చుట యిందుసాక్షి.

43

సీ. భవమ! నాసికయందు భద్రాద్రిరాముఁడా!
 పార్శ్వమందున, మధ్యభాగమంద!
 వట్టిసేతుఁడు, వీరభద్రుని దూఁచున!
 కోటిలింగేశుని గోర యా మృ
 కండు నుతేశుని ఘనజనార్దనదాల్చి
 రామపాదక్షేత్రరాజిఁ జెలఁగి
 వడమరదిశను! గోష్పదమనుక్షేత్రమున్
 సప్తరీతులఁ జలి సాగియుండి,

తే. అవర గంగావతారమ స్మృతమునంది
 భక్తులకు ముక్తిదాత్రయై పరఁగుచుండి
 స్మరణమాత్రాన శుభదయై మాదుభూమిఁ
 దిరుఁగు గోదావరీభూతి నరయఁగలమే?

44

సీ. ఏతల్లి! పాపంబు లింకింపజేయుచు,
 ప్రోచునో! ప్రజలను బూర్ణశక్తి
 ఏతల్లి! నుఖములనిచ్చుచు నిర్వాణ
 మున గాఢమనో! ప్రాణులను ముదాన
 ఏతల్లి! రుద్రపాదాతకయై యొప్పి
 నిలిచియుండెనో! మహానిష్ఠతోడ
 ఏతల్లి! భీమేశు పూత పాదాబ్జముల్
 భజించుచుండెనో! భక్తిమీఱు

తే. అట్టి గోదావరికిఁ బార్శ్వమందు సుజన
 సంపదల్ పాలుపార నసామ్యముహిత
 నాగరికతాభివృద్ధిచే నగనినుగుచు
 రాణ్మహేంద్రపురంబు విరాజిలెసట.

45

సీ. ధరణీసురానంద దాత్రిగోదానరీ
 పావనవన నంవాసికంబు
 సకలకళాగమ సాహిత్యనిలయ స
 త్ప్రసాదకాంతి విభాసికంబు
 సాహసోద్భట శూరిజాత కీర్తిసమూహ
 ధనధాన్యసజ్జల స్థానకంబు
 ఆనందదాయక దాన ధర్మ క్రియా
 లగ్నచిత్తవదాన్య లాలితంబు,

తే. నియమనిష్ఠాగణిష్ఠ మనీషివృతము
 నీతిశస్త్రాస్త్రపాధిన నియతియుతము
 సర్వమానీంద్ర సత్తవస్యంయుతంబు
 సీధ్యవాసము రాజమహేంద్రపురము.

46

సీ. ఆంధ్రభారతికిదే అత్తవారిల్లాట
 బిల్లజెల్లలఁగాంచె బేస్సితోడ
 సంస్కృతకల్లాట జాతీయభాష లీ
 పురిఁ గాపురంబుండెఁ బూన్కితోడ
 పదిపదేనతరాలఁబట్టి యాంధ్రపుఁ దీఁగ
 లలాముకొన్నవి మహాత్మ్యంబుతోడ
 మూద్దుముచ్చటఁ దీర మునితుల్యకవులఁ చీ
 రెల సారెలిచ్చిరి కలముతోడ

తే. అక్షరములైన సరిగ రానట్టి పయసు
 నందు భారతవశనము నందనేర్చి
 క్రమముగాఁ గీర్తి దేశాలఁ గలయఁ జాటు
 నీపురింగూర్చి నర్ణింప నిలనుగలరె!

47

తే. శాలివాహనశకమున సలలితమగు
 దేశములకెల్ల తేడుగాఁ దేజిల్లు
 సల మహారాష్ట్రదేశమునందు బీజ
 పూరు సంస్థాన కళ్యాణిపురి జగాన.

48

వ. ఇదియే రాజధాని.

49

ఉ. దానికిఁ బాలకుండయి నిదానము వేర్పు యశస్సుగొని వాఁ
డై నియమంబు ధైర్యము ననంతలంబును గల్గువాఁడు స
మ్మానితనీతినుంతుఁ డవమానమెఱుంగని పూజనీయుడై
పూనికతోఁ దలంపులను బూఁతిఁజేయు ననుష్ఠుఁ డెన్నగా.

కం. సత్యప్రియుడై సర్ధిలు

నత్యాశ్రయనామధేయజనపతి భళిరా!

అత్యాచారభుజంగము

కత్యంతము గారుడంబు నయ్యె న్నగళిఁ.

51

తే. కుబ్జవిష్ణువర్ధనుడను గొప్పవాఁడు

నీతసకిసోదరుండయి యెసఁగ మెసఁగ

నొప్పుచుండెను లవకుశు లొప్పునట్లు

పారుమానకు నొజ్జలై పరఁగినారు.

52

తే. భళిర! చాళుక్యవంశాన బరథుల్లి

అల మహారాష్ట్రపాలన సతిశయించి

వచ్చి రణమున సేన సుర్వర జయించి

వేగి దేశంబుచాలింప వేరిరముగ

మొదలువెట్టిరి విజయ మే ముందునడువ.

53

తే. విష్ణువర్ధను సంతతి విరియుచుండ

నారిలో రాజరాజేంద్రుఁ డొర! పుట్టి

నన్నయకుఁ బూర్వవంశీయు లెన్నఁబడుట
వీరికిఁ బురోహితత్వమే కారణముగ.

54

తే. వీరుకూడను రాజుతో వేగిదేశ

మునకుఁ జేరిరి గావున బూజ్యులైన
అల మహారాష్ట్రులందు నన్నయభట్టు
బ్రాహ్మణుండయి జన్మించె బ్రస్తుతింప.

55

తే. ఆ మహారాష్ట్ర విప్రుల యందు నొక్క

తెగకు భట్టమ నామ ముద్దీప్తమగుచు
సామ్రాజ్యమున్న నన్నయచరముఁ డట్టి
తెగకుఁ జెందినవాడయ్యె జగమునందా.

56

తే. ఈ చతుర్వ్యులు నశ్శక్తివిక్రతులఁ గొనుచు

నాంధ్రభాషాభిముండన మాచరింప
గ్రంథరచనలఁ జేయుంపఁ గడగినారు
వీరిమించినరాజు లుద్వి సేక లేరు.

57

తే. రాజకీయపు బాసగా రాజింగ

నాంధ్రచిన్నింప నుత్సాహముంచి వీరు
దీని యభివృద్ధియే సోనుచు ననుంచు
యతనముల జేయరే యెన్నరైన గాని.

58

వ. విమలాదిత్యున కిద్దఱు దేవేరులు. అందులో జ్యేష్ఠు
రాలు పట్టమహిషి కుండవాడేవి. ఈమె చోళచక్రవర్తి రాజు

రాజు కూతురు. ఈమెకు రాజరాజనరేంద్రుఁడుదయించెను.
మాలవదేవి రెండవభార్య. ఆమెకు విజయాదిత్యుఁడు కలిగెను.
అతనివంశములోని, 59

మ. విమలాదిత్యవిభూత్త మాత్మజుడు సద్విజ్ఞానవిశ్వాసి రా
ట్కమలాకారణధీరవర్య తనుజగ్రామంబుగైకొన్న వాఁ
డమిశంబైన గృహకటాక్ష మహానీయాకారయుక్తాత్ముడై
విమలాహంకృతి ఖడ్గరూపుడు మహావీరుండు రారాజుగా.

ప. ఈతని క మ్మంగ దేవి పట్లమహిషి. ఈమెనంతానమే
రాశేంద్రదేవుఁడు. రెండవభార్య రేవలదేవి. ఈమె కలింగరాజు
తనూజ. సోమలదేవి యీమెయ్యేకై కపుత్రిక. ఇంక రాజరాజు. 61

చం. అనయము ధర్మకార్యవిజయాదులకై యతనించుచుండి నె
మ్మిని గురువృద్ధ దేవపదమేరురభక్తిఁ దపింపజేసి స
జ్జననుత దాతృతాగరిమ స్వంతముచేయఁదలంచి వేగి వృ
ద్ధిని ననురక్తి గొల్పు నతిధీరవృపాలకుండేడి నేఁ డిట. 62

సీ. దేవభూదేవులు తీర్థముగానొత్తు

భీష్ముడందురు రిపు భీములితని

విజ్ఞులెల్లరు వీనివేదాంతియందూరు

అర్జునెల్లరు కర్ణుడందు రితని

మర్యాదభరితుఁగా మాన్యులెంతురు వీని

గృహివర్యుడందురు శేన్తిలితని

సారసాక్షులు పంచసాయకుఁ డందురు

మాణిక్యమందు సన్మార్గులితని

తే. నత్యపాలకలా ! హరిశ్చంద్రుఁ డంద్రు
 దాతలా ! శిబితుల్కుఁగాఁ దలంచుచుండ్రు
 గురుజనుల్ వీని గురుసకే గురువటండ్రు
 రవియు నీతని గొనముల వ్రాయఁగలఁడె ! 63

కం. కవియను బేరును వినఁగనె
 వివక్షుఁడయి యిచ్చునిచ్చు వేడుక నిచ్చున్
 భవదోష నాశనంబులఁ
 గవులే గావింపఁ గలరుగానని యిచ్చున్. 64

ఉ. ఈపురి బాసుకుండెడి నుగీషిచోష్టుల యందు మేటులు
 ద్రివితశక్తులై వసుమతీశ పురోహితు లాఘపూజితుల్
 స్థాపితభక్తి ధర్మజయజాంతి వికాశిత చిస్తులున్ సుభా
 న్నోవగ తాతిబావనలు యుక్తియు తాత్త్వయుగల్గి రావురిన్. 65

వ. వారిలో 66

కం. నందవరీక ద్విజకుల
 నందన వనమందఁ బుట్టె, నన్నయ్యాఖ్యం
 డందముగఁ బారిజాతము
 చందంబుగఁ దేజిల్లె నజ్జురులెన్నన్. 67

ఉ. ఈసుమూహూర్తమేదో! నచియింపఁగలేము, మహాత్మజస్సమే
 భాసురకాలమైన విభవాతిశయంబున వాసిఁగాంచు వా

ద్దానులుపుట్టి లోకపువికాసము గూర్తురు గాన నన్నయా
వాసిత్వహేందవం బతి విభాసురమై ధరనిల్చుఁ గావుతన్ 68

తే. గుండని ముఖంబు వాఁడయి గొప్పలక్ష
ణముల నొప్పారు బాలుఁడు నన్నయాఖ్యుఁ
డెన్న సర మాత్రుఁడనుచు నూహించలేము
వ్యాసు నపరావతార మన్వాసిఁ గాంచె. 69

మ. పదియాత్రేఁగలు వచ్చునప్పటికి నెబ్బలుండు విద్యార్థియై
గద! నూరీంనులఁజేరి విద్వేలు భక్తాత్ముడయై పొంది మో
క్షుడి మోక్షానమునంది నొజ్జలనముక్తంబుతోఁగొల్చి వా
రిది యా నానతిసంది విద్వేలును నేర్చి నేర్చి వల్లించుచున్. 70

సీ. ఉదయాన గురువుల యొద్ద విద్వలనేర్చు
నిష్ఠాగర్హుఁడై నెఱయుచుండి
మధ్యాహ్నమందు సుమతులగు ఛాత్రుల
కును బోధనలనల్పుఁ గోరి యుండి
రాత్రి భోగములందు ఛాత్రులతోఁ గూడి
ధర్మసూక్ష్మవళి దలంచుచుండు
సర్వకాలము లందుఁ జదివినవిద్యుల
నాచరణంబుతో నరయుచురిడు

తే. శాస్త్రముల నాఁజేటినినేర్చి శాస్త్రీయయ్యె
దనరవేదాల నెఱిగి వధానియయ్యె

బ్రహ్మహీనుల నోడించి భట్టునయ్యె
ధరణి నన్నయ్య బోలు విద్యార్థియేడి! 71

వ. నాటి దేశపరిస్థితులు. 72

తే. ప్రాకృతంబును గల్లాట భాషచేరఁ
దెలుఁగు బాసకు సిసలైన విలువలేదు
దాసనే యన్య భాషాపదాలు వచ్చి
తనరఁ గలిసెను దెలుఁగులోఁ దద్భవాఖ్య. 73

తే. నాటి కున్నట్టి వ్యాకరణములవలన
నాంధ్ర శుద్ధమయై ధర నలరలేదు
కానఁ బదశుద్ధి యంతఁగాఁ గానబడక
దుష్టకావ్యాళి తొలఁగక తొంగిచూచు. 74

తే. నన్నెచోడుని కృతమని వన్నెగన్న
అల కుమారసంభవమను లలితకృతిని
గాంచి దొసఁగులనేరిరి కవులు భళిర!
శాస్త్రు సంబద్ధమై కృతినాఁగెననక. 75

ఉ. అప్పటికుండఁబొత్తముల హా! భళి! యంచు సుఖంవఁజేయగా
నిప్పటికవ్వి యన్నియు ననేకవిధంబు లదృశ్యముల్ గదా!
తప్పక నన్నెచోడకవితామణియైన గుమారసంభవం
విప్పటికి స్లభించె మన పొచ్చిన బుణ్యవశాన నిద్ధరన్. 76

ప్రథమాశ్వాసము

ఉ. జైనమతంబు బౌద్ధమతసారము ప్రస్తుతము న్సుఖంబుగా
గానబడంగ నందఱు జగానఁ దవీయమతస్థులై రింకే
కోసను నీతియుక్తులు నిగూఢలనత్కృతులైనవారు తా
మాననమా మహేశ్వరనమర్పణఁ జేసినవారు లేరుగా. 77

తే. ఇట్టిప్రజలను సన్మార్గవృతులఁ జేయ
రాజుకై నను నుకవితా రాజుకై న
శక్యమగునంచు నెంచగాఁ జాలమకట!
రాజరాజేంద్రుఁ డెంతటి రాజైయైన. 78

శా. వామాచారులు మూఢకృత్యములతో వర్ధిల్ల నేరాజు కా
నీ! మాయాకృతి నాశవేషములుకానీ! జ్ఞానసదృఢకం
బౌ మంత్రాపధిగాని! సద్గురుమహాజ్ఞల్ గాని దేవాదివాక్
స్తోమంబుల్, ప్రియవాక్యసంచయములున్ సూక్ష్మంబులా?
త్రిప్పరణ. 79

సీ. పిద్దల శుశ్రూష ప్రేముడి నొనరింప
లభియించు విద్య లుల్లాసమెనఁగ
గురుభక్తితోఁగూడి కోరినవారికి
లభియించు విద్య లుల్లాసమెనఁగ
వాగ్దేవిని గొల్చి బ్రతికెనువారికి
లభియించు విద్య లుల్లాసమెనఁగ
వినయవిధేయతల్ వెలుఁగొందువారికి
లభియించు విద్య లుల్లాసమెనఁగ

తే. ప్రాక్షనంబగు సంస్కారభాగ్యముండి
 బుద్ధిబలముండి శ్రద్ధయు బోలనుండి
 యాధికారితకలుగు విద్యార్థి నెలమి
 దల్లియుంబలెఁ జెంచు వాగ్విల్లి ముదము. 80

వ. అట్లు విద్యాభ్యాసకాలమున సన్నయకు. 81

కం. నారాయణ తుల్యుం డిల
 నారాయణభట్టునాఁగ నభినాసనజం
 డౌరా! వినయోపేతుఁడు
 ధీరుండగు సన్నయకు సధీరుండయ్యెన్. 82

కం. సన్నయ నారాయణులట
 మిన్నగ విద్యార్థులగుచు మేమరశక్తిన్
 క్రిన్ననఁ జదువుచునుండిరి
 తిన్నఁగ వాగ్దేవిఁ గొలువ దీనతలుచుగున్. 83

తే. రామలక్ష్మణులూ! లేక రామకృష్ణు
 లూ! కుశలపులూ! హరిపాథులూ! యటంచుఁ
 దలఁపునకుఁ దెచ్చుచుండిరా తనయులారా!
 పూర్వపక్షీయ సిద్ధాంతములకుఁ గాదె! 84

సీ. వేదత్రయంబును విమవకశ్రద్ధతోఁ
 బలియించుచుండె నా బాలయుగము
 వ్యాకృతిశిక్షల జ్యోతిషచ్ఛందముల్
 లలినిరుక్తము కల్పములను న్యాయ

ముఖయ మీమాంసలు నొప్పు పురాణముల్
 వరగెడు విద్వేల భక్తితోడ
 వైద్యశాస్త్రంబును బరమనైపుణితోడ
 నేర్చుచునున్నాడు నేర్పుగొలది

తే. అట్టిసఖులకు నెడబాటు నంటబోడు
 భారతియు నట్టివారి నే బాదుకొనును
 బాల్యమున గట్టపడినచో బ్రాయమంతు
 నుఖముఁగూర్చవె? విద్వేలు శుభములిడుచు. 85

శా. లోకజ్ఞానముఁ బొండితీఘనత నాలోచించు నన్నయ్య వి
 ద్యాకాండంబులమాత్ర మాతని సహధ్యాయుండు నారా
 యణం
 డక్షిభూతమనస్కులై నను దనూవృత్తంబె వేర్వేరు త
 చ్చీకారాత్మక భారతీనతియె! యీసిద్ధుల్ గదా! చూడఁగన్.

తే. ఈయిరువురును రాజమహేంద్రవరము
 నందు పసియించి సర్వదా బంధుగులను
 దల్లిదండ్రులఁ దుష్టిని దనువుచుండ
 జరిగినవి వీరిపెండ్లిండ్లు సంబరాస. 87

వ. నన్నయ భార్యపేరు అరుంధతి. సోమిదేవి నారా
 యణాభట్టు నతి. 88

సీ. ధనములేనిదె కవిత్త్వంబు రుచించునా?

అనుచు లేచెడి కవిననిత యొకతె!

నీవు దేశంబుల బోవగా నొక్కతె

నుందునా? యను కవియువిద యొకతె!

సామానుపెట్టగాఁ జాలదు మనయిల్లు

పొత్తములెట్లను బోటి యొకతె!

కవులు రసికులుగాన గంజాక్షులకు లోట!

పలుకరేమని దెప్పు భామ యొకతె!

తే. కవి సతీమణు లీరీతి గరువమంది

మగలనెదిరించుచుండ నా మగలు కవిత

వ్రాసి కీర్తిగొనుట నివాత దేశ

మందునుఖియింపనేర్పుట యగునుగాదె!

89

చ. కవులకుఁజాలు భార్య లిలఁ గల్గరు చూడఁగఁ బండితాభిన్

వివశత కల్లఁజేయు సతి విశ్వమునందు లభించఁబోదు వీ

రి వనిత లట్లుగాక పతికెచ్చిన దెల్నియుఁ దేటతోడఁ దా

ము విపులనండి జీవితము మోదముతోదొరలించుచుందురే.

చ. ఇరువురు సత్కవీశులు మనీషివశేష్యులు శేషుషీధురం

ధరులు వినీతవిద్యులు కృతజ్ఞులు కృత్యవిదాత్ములౌచు సం

బరమున గార్హవత్య సుఖబంధము లందుచు జీవితంబు నా

దరణలనందుచునడుపు దాంతులుగా నయిరయ్య! సత్కవుల్.

ప్రథమాశ్వాసము

ఉ. పున్నముచేతనే యశముపొందుచునుండోయి గాలదోర్భువనో
వన్నయుగల్గి తొకికపువర్తనముల్ తెలియంగలేక ఏ
ద్వన్నతులైన పితృనిఖపారము నందగలేక దూఱముల్
క్రన్ననబొంది జీవితవికాసము నందగలేరు కొందఱుక. 92

వ. ఇళ రాజరాజు:

సీ. అస్త్రశస్త్రాదుల నభ్యసించుచునుండి
వీరవశేణ్యుడ న్భేరునంది
భయభక్తులంబొంది పరమగురువులయొద్ద
నీతిశాస్త్రాదుల నేర్చియుండి
రాజకార్యములంగు భ్రాజితస్వాంతంబు
కడఁగి మై చరియింపఁ గలుగుచుండి
పితృజ్ఞయనినచో వేదవాక్యముగఁ దా
నెంచుచుఁ జేయఁగా నెంచుచుండి

తే. పెద్దలనుజేరి ప్రియముగా ముద్దులొలుకఁ
బలికి నేవించి వినయమొప్పంగ నిలిచి
వారియానల బాలించి వఱలువాఁడు
రాజరాజయ్యె యువరాజు నై జముగను.

94

సీ. తండ్రినిమించిన దాతృత కలిగియు
గుప్తదానము చేయఁ గోరుచుండు
విద్వాంసుడైనను బ్రియముగా మితముగాఁ
జాతురీతోఁ బల్కు సాగుచుండు

రాజీయములందు రాజరా జితఁడని

[బజలు మెచ్చుకొనంగఁ బఱఁగుచుండు

జాధ జైన మతాల బడఁగొట్టి యద్వైత

మతమును నిలపెట్ట నతతముండు

తే. ప్రజలఁ దాఁ గన్నప్రజలుగ స్వాంతమందు

శౌచి వారలసౌఖ్యము లెంచుచుండి

యటుల వర్తింపనేర్చిన అవనిపతిగ

శుతునిగన్నట్టి తండ్రికి సుఖముగాదె!

95

తే. ఇట్టివానికి యువరాజ్య పట్టమిచ్చి

తల్లిదండ్రులు ప్రజలు సంతనముమీఱ

శుంట యబ్బురమాన! తా నింటనున్న

బైటనున్నను మఱి కాంతిఁ బొరనిడదె!

96

ప. కాలక్రమమున విమలాదిత్యుఁడు స్వర్గస్థుఁడుకాఁగా శుహాజనానుమతముగా రాజరాజు పట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యెను. ఈతఁడు నకలక భావోషకుఁడు - రసికుఁడు - ఈతనిసంస్థానమున బలుపురు కవులు కలరు - వారిలో ముఖ్యుఁడు సన్నయభట్టు. ఈభూపతి కర్ణాట ప్రాకృతగీర్వాణాంధ్ర భాషలకు సమవోషకుఁ డయ్యె నీతని యాశయములుమాత్రము రెండఁ! ఆంధ్రభాషాభివృద్ధి - హిందూమతోద్ధరణము. ఈ యాశయసిద్ధికై రేబవళ్ళు జతనించుటయే యీతని దినచర్య.

97

తే. నాటి సామాన్యజనతను నడుపుటకయి
బావఁ డాలోచననుజేయఁ బార్థివుండు
కత్తిఁ జేఁబూని సంఘవిపత్తులను ల
యింపఁజేయుట పరిపాటి యింపుగాడె! 98

తే. ప్రాణసమముగ నెంచును భారతంబు
నంత కధికంబుగానెంచు నాత్మనిష్ఠ
దాని కెప్పుగఁదలఁచును ధర్మబోధ
సన్నయదినంబు లీరీతి నడుపుచుండె. 99

ఉ. ఇట్టి సృపాభిలాష కడు హెచ్చుగ నన్నయ వానిమిత్రమున్
వట్టునుబట్టి నాటి జనభావగతంబగు నా స్తికత్వమున్
నెట్టగ భారతాది పరినిష్ఠిత ధర్మవిశేష బోధలన్
బట్టగఁజెప్పుచుండు రిది పార్థివు చిత్తముకుంబ్రయంబైగా. 100

తే. *ఉదయమున ద్యూతసంగతి నొప్పుచుండు
స్త్రీప్రసంగాన మధ్యాహ్న శేషమందు
రేయిఁ జోరప్రసంగాన వృథయగాక
బుద్ధిమంతుల కాలంబు పోవుచుండు. 101

తే. చదువు నొక్కఁడు నకల సుజనతమెచ్చ
అర్థ మింకొక్కడుం జెప్పు సహరహంబు
అట్టితటిఁ గూడరే జను లాదరాన
నేటి నాగరికత వృద్ధి నాటికేది? 102

సీ. రాగధోరణిలోన రసము జీర్ణింపగా
 రసములోపల చేష్ట మనలుచుండ
 చేష్టలు భావమున్ జెప్పుచునుండగా
 భావము మధురోక్తిఁ బడయుచుండ
 మధురోక్తిలో లోకమర్యాద లిముడగా
 మర్యాద లోకోక్తి మనువుచుండ
 లోకోక్తిలో నూక్తి సోకుచునుండగా
 నూక్తిలో మతమును జూపుచుండి,

తే. మతములన్నియు మంచివే! మహిని నేడు
 సర్వమత సంఘమందు సంస్తవ్య హైంద
 వ మతభావముఁ బద్యార్థవర్తి జేయ
 వరలు వారిపురాణ మీ వరుసఁగాను.

105

మ. మునుజైనంబును బౌద్ధధర్మముల నామోదించులోకాళి యీ
 వినుతంబైన మహాత్మ పాండవకథాప్రీతాత్మమై ధర్మముల్
 వినుటంజేసియు వారిదుర్మతముల నేవీడి హిందూమతం
 బునకుంజేరెనుమూఁడువంతులుగదా! పూర్ణంపునదృక్తితో.

తే. ఇదే గతానుగతికమని యెంచుచుండ్రు
 నాడు నేడును హైందవనాశములను
 బ్రాకియున్నది యీజబ్బు ప్రాకుచుండే
 బ్రాకఁగలదయ్య! దీనికి వైద్యుడేడి?

105

తే. నేటి కమ్యూనిజాదులు నిలిచియుంట
 కిదియె కారణమని యెంచు లేమిదొనఁగు?
 జ్ఞానవంతులకన్న సజ్ఞానయుతులు
 హెచ్చ దేశానగలిగెడి నెఱునిదియె.

106

తే. నేడు గాంధీమహాత్ముఁడు నాడుచూడ
 రాజరాజ నరేంద్రుఁ డౌరా! యనంగ
 నేడు నెవఁజూను బోలినవాఁడు నాఁడు
 సన్నయాఖ్యుండు నూరియై వన్నెఁగనుట.

107

తే. ఇట్టికక్షలు సళియించు పెట్టులనఁగ
 ప్రజల న్యాయపువృష్టితోఁ బ్రజలగాను
 బాలననొనర్ప నమకూరుఁ బ్రభువుననుచుఁ
 బక్షపాతము చూపుటే పగఱవృద్ధి.

108

సీ. శాంతిచక్రము దాల్చి దాంతితో నలరెడి
 శంకరాచార్యుండు శాస్త్రయ్యై
 శాంతిచక్రముఁ దాల్చి దాంతితో నలరెడి
 రామచంద్రుఁడు మహారాజ సయ్యై
 శాంతి చక్రముఁదాల్చి దాంతితోనొప్పారు
 బుద్ధుఁడు జనులకు బోధయ్యై
 శాంతిచక్రముఁ దాల్చి దాంతితోనుండెడి
 యమధర్మరాజ నియంతయ్యై

తే. శాంతిచక్రము చేతనే శ్రమనుబొంది
మనకు స్వాతంత్ర్యమిచ్చిన మహితయశుడు
గాంధికన్నను సాక్ష్యము గలఁడె! నేడు
శాంతియేగద! జగతిలోఁ జక్రవర్తి.

109

కం. నన్నయ నారాయణులను

మిన్నగఁ దానెన్ని రాజు మించిన వేడ్కన్
సన్నత విద్వద్బృందపు
మన్ననఁ గావించుచెపుడు మాన్యులజేయున్:

110

వ. ఒక దినమున నిండుపేరోలగంబున, రాజు —

మ. కవులారా! తమబుద్ధినద్బలము సోకంజూచి మద్రాజ్య సం
భవ కష్టంబుల నెండఁజేయుట, భవద్భవ్యంబు కర్జంబు. మీ
కు వశుండన్నద! యానలిండనఁగమాకు స్మక్తి యేపాటి దీ
భవి, వేదాదుల నేర్చుఞ్చాందసులమన్నావుండు తానవ్యుచున్.

సీ. రాజ్యతంత్రములన్ని ప్రాజ్యవేదములందు

నిమిడియున్నవని యూహించలేము?

ధర్మశాస్త్రంబుల మర్గాలు వేదాల

నిమిడి యున్నవని యూహించలేము?

సాంఘికధర్మముల్ సహజవేదము లందు

నిమిడియున్నవని యూహించలేము?

మంత్ర యంత్రములు మాన్య వేదములందు
నిమిడి యున్నవని యూహించలేము!

తే. శాస్త్రజాలము భువిలోన ఛాందసంబు
నకలనృప్తిరహస్యంబు ఛాందసంబు
ఇట్టి ఛాందసపంక్తిలో, గట్టివాని
బండితుండని పిలుచుట భవ్యమగును. 113

తే. ఇట్టిపాండితి లేనిదే యెంతవాడు
నుకవి కానేరడయ్యు! యోసూరివర్య
దొర్లుచుండును గవి మనోడోలికలను
వేదశాస్త్రీయ ధర్మము ల్వివిధగతుల. 114

తే. జనుల రక్షించుటను కార్యజాలమంత
ధాతయిడినాడు రాజుపై ధరణినురుల
పైన గావున మాకుసాపడుట తమకు
నర్హవృత్తిగ నెంచరా? యాత్మలందు. 115

తే. ఇదే! ననాతనపద్ధతి యిదియెనాడు
నేడుకూడను లోకాన వాడుక గద!
ఇందు కేదియొ, యడ్డము నిముడఁజేసి
నంచరింపంగఁ జెల్లునే! స్తవ్యచరిత! 116

మ. అనఁగా నన్నయ యిట్లువల్కెను, మహాత్మా! నీవు రారాజువే
నన నీపాలన లోనివాడను, విధేయాత్ముండ, మావల్ల నే

వనినిన్లోరెదో! పల్కుమయ్య! యనగాఁ బృథ్విచెదన్మిమ్మునే
ససఘా! సత్కవి! శాంకరంబగు మతంబా! ధాత్రినిల్పంగ జే!

చ. మతమునశింప మాసవులు (మానులుగారె) జగాన సత్కవి!
మతమే సమస్తకార్యపరమార్థము చూపుచు సమ్మతంబగున్
మతమెయొనంగు మోక్షమును; మాసవుఁ దుష్టియు తాత్మక
జేయు నా
మతమును వీడుటన్న భువి మానవతన్ విడనాడుటే నుదీ!

తే. అట్టి మతరక్షణంబుకై యహరహంబు
రాజనాటను నేను వాగ్రాజులగుట
మీరు సదుము బిగించక మేదిని యెఱు
ధర్మబోధిగ నానాళో! ధార్మికవర!

119

శా. మారాజ్యంబు విన్నద్ధిఁజేయుటకునై చూకీర్తినిన్బెంప మా
వై రీంద్రుర సశియింప యోజనకునై నై దేశనంవిష్టుకై
మా రాజ్యాంతరసంస్థదుర్మతములు న్నాడ్చుననింజూచి యీ
మీరే నిల్పి మహాజ్ఞ లిం దిదియె నే మీపాదభక్తుండఁగా.

ఉ. నేడు మొదల మదీయమగు నీతియుతంబగు రాజ్యభూమి వా
దాడగ రాజరాజకవియ స్యశమియంగ మిమ్ముఁగోరెదన్
మాడలుమాస్యముల్మిగులమావలసంగొనిసౌఖ్యమండఁ గా
దాడులవారి శిక్షలకు నానతిసీయ నియుక్తుడ న్లదా! 121

మ. అనుచున్గోరెడి రాజరాజును మహానందంబుతో నట్లె
మ్మని యానన్నయకొగిలించి నృపరాధాస్థానవివృత్కవీ!
యని లోకస్తుతినంది పామగులకున్ జ్ఞానంబుబోధించి కా
మనచే శంకరనమ్మతంబగు మతోన్మత్తాత్ములం జేసెనన్.

చ. అనుచుఁ బ్రతిజ్ఞనల్చి కని యంశట రాజును భూషణాంబరా
ధినిగొని కామ్యమస్తని యలేఖ్య విధాశిషమిచ్చి తుష్టితోఁ
జనియెఁగదా! క్రమంబున ప్రజాభిషుకుడగు రాజరాజు లాఁ
దనసఖు గారవించగ నిదాన నిగర్వ మనః ప్రవృత్తుడై.

ఎ. అట్లు నారాయణునితో,

124

తే. ఇంటికేగెను ముదముతో నింతి సఖులు

బంధువర్గము బుధులు సంబరమునెంద

భరి! యదృష్టము గలిగిన వాని కెచట

గౌరవాసకు లోపంబు కలుగునొక్క!

125

ఇట్లు చిలుకూరి రామభద్రశాస్త్రి విరచిత

సన్నయభ ట్టను బద్యకావ్యమున

ప్రథమాశ్వాసము

సమాప్తము.

శ్రీ సిద్ధిలక్ష్మీగణపత్యర్చనామస్తు.

నన్నయభట్టు

ద్వితీయాశ్వాసము

తే. గణపతి కటాక్షభరిత! యోకనకరాజ!
వైద్యశల్లున! జయముతో, వరతనూజ
కాండమోద యశ స్సుదీర్ఘాయురాది
సంపదలతోడ వర్ధిలు సౌమ్యహృదయ!

వ. ఆవల కథాక్రమం బెట్టిదన.

1

సీ. పుడమిగో సుజనుల పున్నె పుమూటయో!
రిక్క లేవెలుగును తేవెనొక్కో!
వారాంగనల మోముపైనుండు వెలుతురో!
మునలమ్మ పిం డారబోసెనొక్కో!
ఘన విప్రజపిత యా గాయత్రి శక్తియో!
అలసముద్రుని మందహాస మొక్కో!
రవికాంతి యీగతి రాజలుచుండెనో!
తారానతీ ముఖస్థగిత రుచియో!

తే. అనుచుఁ బలువురు పలుమాట లాడుచుండ
గురుని యాలిని జేబట్టి కొన్నయట్టి

నలుపు మొగమునదాలిచి కలువసతుల

తోడ సరనంబులాడఁ జంద్రుండువచ్చె.

2

వ. అట్టిరాతిరి పురాణము సంపూర్ణమైనది. అరుంధతి
పతివ్రతగాన పతిపాదము లొత్తుచుండఁ బ్రసక్తానువ్రసక్తముగా
వేములవాడ భీమకవి మాటవచ్చి నన్నయ నారాయణనితో
నిట్లు చెప్ప మొదలిడెను -

3

శా. భీమేశుండు సమస్త భక్తజనతా ప్రీత్యర్థమై నిల్వ న్న
హృమిస్థాఖలు లాదితేయు లొక గ్రేహద్దు నివలానంబు నా
ధామంబందున దేవళంబు నిలు పద్దాన న్పుఖంబుండె వి
శ్రామంబందగ దక్షవాటిక సహో! శ్వర్పుండు సంసారియై.

సీ. గణపతి యెలుకతోఁ గలవామాడుచునుండు

స్వాలంకృతుండైన నర్పరాజ

నర్పరాజునుగాంచి చరనిలేచును

గొమరుసామిరథంబు నెమలితేడు

నెమలితేనిని యాత్మ నమలఁగఁ దిటుఁగు నఁ

టంబికావాహనమైన హరియు

హరిని హరింపఁగా నహరహం బుంకించుఁ

బశుపతివృషభము పెగనబూని

తే. గారితో గంగ కయ్యాఁ గాలుసాచు

పాలలోచన శశులకుఁ బడదుగాదె !

ఇట్టితగవుల మది సహియింపలేక
భీమశంకరుడై యిట వెలసె శివుడు.

5

కం. వేములవాడ యనంగను

సామరజనభరిత జానపద మా దత్తా
రామకుఁ జెంతను వెలసి స్వ
రూఢిమికినిస్సానియయ్యె భోగయుతంబై.

6

శా. ఈయార న్సుగుహోత్తరుండు ద్విజజాతీశుండు సోమాసి వే
దాయా సామల దేహుఁ డుండెను మహాదాంతండు శాం
తుండుగా
స్వీయంబై యలరారు వేదధనమున్ విప్రార్థకాద్యర్థుఁ
శ్రీ యాగాన నిమగ్న జీవితుండు వాసింగాంచె వ్యాసుండుగా.

తే. అతనినామము యజ్ఞేశ్వరావధాని

వేదశాస్త్రాల నిశిత సంవిత్తుకలదు
సర్వదా శర్యుఁగొల్పుచు ఛాత్రవనుల
సుతులు వీ రేయనంగ దా మఱిడలంచె.

8

తే. ఈతని తపఃఫలంబుగఁ గూతు నొకతె

కలదు సుగుణాలవల్లి యాశంబుకంఠి
నెంతో గారాబమున బెంచు లేమిదిత్ర
మహాహ! యామె రూపగుణంబు లంతవిగద!

9

తే. ఈమెనామము సావిత్రి యీమె నతఁడు
వంచకావ్యాలు కాముది భారతాది
గ్రంథజాలము చదివించె గడఁగి ముదము
తోడ నుండఁగఁ జెండిలి కీడునచ్చె. 10

తే. తల్లిదండ్రులు తాశిముత్తాతి లుండి
ధారగావచ్చు పాండితీధనుల నంశ
మున వెలయువాసి వరుని కామోపానాంగి
కై న వయసునురూపుఁ దానంతఁ జూచె. 11

తే. కన్నెరూపము, తల్లియూ యెన్నుధనము!
జనకుఁడా, విద్య! బంధువా సత్కులంబు!
నితరజనులెల్ల మృష్టాన్న మిచ్చగింతు
విశ్వగుణములవాఁడు సావిత్రవరుఁడు. 12

తే. అట్టి వరుసకు సావిత్రి సంతనిచ్చి
సంబరంబున జెండిలి సలిపినారు
బంధువర్గము బీదలు బావసయ్య
లన్నవస్త్రాదు లంది రత్యంతతుష్టి. 13

తే. కాని సావిత్రి జాతక క్రమ మదెట్టి
దొక్కొ! పెండిలి వత్సర ముడుగకుండ
పతి గతించెను బంధుగుల్ పరిపరి రక
ములుగ నేడ్చిరి దైవము మొఱుడువాఱ. 14

సీ. తాంబూలములనాడు ధవుడు తెచ్చినయట్టి
 చీరకు గడియైన జెదరలేదు
 మధుపర్కయుగ్మము మాయకుండగఁ బెట్ట
 దాచియుంటినిగాని దాల్చలేదు
 పెండ్లిలో నాతని బ్రయముభేక్షణమైన
 సిగ్గుతో నుంటచే జేయలేదు
 ప్రేమనంగతులైన విప్పిచెప్పటకయి
 తగిన ప్రాధత మదిఁ దనరలేదు

తే. ముద్దుముచ్చట లన్నియు మొఱకువాతె
 ప్రళమనంగమమైనను బరఁగలేదు
 మాలదైవము నాపతి మంటఁగలిపె
 ననుచు సావిత్రి చింతిలె నాత్మయందు.

15

తే. ఇట్టిదుస్థితి యటనట హెచ్చుచుండఁ
 బెలివిగల నేటివారలు కలఁతలేక
 మఱల పెండ్లిండ్లు జరుపుట మంచిదనుచు
 సంఘసంస్కార మొనరింప సాగినారు.

16

తే. కాని యిట్టి గుర్రాచార కార్యములకు
 మునుపు పెద్దలు సైవక ముండనెంబు
 విధిగఁ జేయించి యామె జీవితమునందు
 దైవభక్తిని బెంపొందఁ దలచినారు.

17

మ. అల సావిత్రియు భర్తృపాదయుగళీస్యస్త ప్రళస్తాత్మయై
కలుషాకార వికార కార్యముల మగ్నాత్మంబయైగాక లో
కులకుం జుకుచుఁదల్లి తండ్రులను దిన్ గూఢాత్మయై గొల్చి భేష్
భలి! సావిత్రి యటన్నఁ గీరితిగ నెన్బ్రామంబు జెన్నొందఁగా.

తే. నాడు శివరాత్రి యుత్సవ మీడులేని
సంబరంబున బ్రజలు దక్షాధ్వర భువి
వెలసి యున్నట్టి భీమేశ లలితచరణ
పంకజపునేవకై యేగఁ బఱఁగినారు.

19

తే. కొందఱు ముముక్షువులు, మఱి కొందరట, రి
రంనువులు కూడవచ్చిరి; రాజరాజ
లైన గేస్తులు గల్గిన యట్టిచోట
జరచోరులు రాక యేచాయనుండ్రు!

20

శ్రీ. సప్తగోదావర సరసున మునుఁగుచు
విప్రులకిచ్చుచు వెలయువారు
మెట్లపైఁ బేరులమీఁదఁ బాదములుంచఁ
చోక తప్పించుచుఁ బోవువారు,
దేహియటం చేచ్చు దీరుల కే కొద్దో!
జాలిలోనిచ్చుచు నాగువారు,
అచ్చటనేయున్న అగ్రశృంగేగి దా
ఫలములఁజేగొని పరగువారు

తే. ఎదురు వచ్చెడివారిని సదురుకొనుచు
 వెనుక దెసనుండి వచ్చు త్రోపిడులధాటి
 కాగఁ జాలుచు శివ! శివా! యార్తరక్ష!
 యనుచు దేవాలయములోని కరుగువారు.

21

తే. ఇట్టియుత్సవ సందర్భవేచ్చ కలిగి
 పల్లెటూరుల బ్రజలును వచ్చిరందు
 భభిర! వేములవాడలో వారు కూడఁ
 జన్నపిల్లలు పృథ్వియఁ జేరినారు.

22

సీ. ఐశ్వర్యమిచ్చిన సహరహంబును నీదు
 జపము చేసెద సను చానయొకతె!
 పతి నాకు వశ్యుడై బ్రతిమాల ముడుపులఁ
 జెల్లింతునని మొక్కు చెనటియొకతె!
 పిల్లల కాయువు విరివిగ నిడిసచో
 స్మరియింతునని పల్కు సాధ్యయొకతె!
 అత్త మృతినిబొంద నాశ్మజనకు నీదు
 పేరు పెట్టెద నను వెట్టిదొకతె!

తీ. నాలుగేడులు కావచ్చు నాకు సంత
 లేదు. కల్గిన నీసేవ వాదులాడి
 భర్తచే జేయఁ జేసెద, భక్తవర్య!
 సౌఖ్య సంస్థాపకా! భీమశంకరుండ!

23

తే. పలుకకంబుల కామ్యారి స్వామిచెంత

నీయఁగోరుచు భక్తాని యిచటనుండ

దనకుఁ దానయి సానితి వాసివోడ

పాతమైవచ్చి వీరల సరస నిలిచి,

24

వ. వారి మొక్కుటలు విని యిటు లాలోచింపసాగెను.

క. లంచము లిచ్చువారి నొకలాగునఁజూచుట, లంచమిచ్చి

గొంచెపు నాపు చూచుటయుఁ గోరికల ద్విగనాడఁ జేయుట!

మంచి నాంచు దేవుఁడు మాడఁగు మేడలవేలనయ్య! యీ

పంచననెంచి నీవు నగనా? శగనా? భగవంతుడా! విభూ! 25

కు. స్థరియింప న్వరమిచ్చు దేవుఁడు లంచాలిచ్చుగానెంచి తా

వరముఁగోరుచు నష్టం నీచి నమూనాంతంబు వోనాడి యా

పరమేశు న్నరుణాకరున్ గృహణుగా వైశ్వాంసుఁగా లోడలం

తును, భక్తాశ్వుల కిద్ది చెప్పయగునా? తోపింపవే మంచినిన్.

తే. యోగమును మాన్యుటకు వారిమొకటి గాదె!

స్వీయమంశయుఁ ద్యాగముచేయ, సశ్య

తపములకు ముక్తిజీవితాంశమున రాదె!

ఇంతకు స్మించు మార్గ మీయిలను గలదె?

28

వ. అని లోనెంచి యందఱు వినునట్లు వికటముగ
బట్టెను.

29

తే. తండ్రి! నీవంటిశనయుఁ దుదృవమునొండఁ

బుట్టెడు జలంబు దీవముపెట్టి నాల్లు

పుట్టె లినుక నమస్కింతు నెట్టులైన

నన్ను బ్రేమించుమా! దేవ! నాణెముగను.

80

తే. అనుచుఁ బరిహాసచునకయి యామె మ్రొక్కి

యీడువారలతోఁ గూడ నింటికేగె

గాలచక్రము చరచరా గదలచుండ

నొక్కరేయిని గలయందు నవిడయుండ,

81

మ. అతివా! నేనస కీమనాఘండఁ దగ్గదీయంతైన సదృశి నీ

పతి యాకారమదాల్చి నీను గవయన్యద్రంబుగాఁ జేరితిన్!

పతిహీనాత్మన! యైంబుతుండను నీభాగ్యంబునర్జ్యంబ! రా!

రతికంచున్బిలువంగఁ గాటపుదమిన్ బ్రాధాన్యమైయుండఁగా.

వ. ఆతఁ డప్పుడు.

82

చ. పకపకనవ్వుచుండి తనప్రక్కనుజేరెను భీనుశంకరుం

డకట! భయంబువీడ నతఁ డాత్మధనాకృతి దాల్చి వేగమి!

వికవికఁ గొగిలించి తనప్రేమిడి జూపుచు నామెయోవ్యమున్

నుకముగ నొక్కి ముద్దుగొని సొక్కుచు సోలుచు నుండఁ

బ్రీతిమై. 84

మ. స్మరయద్ధంబున దానొడల్కఱచి యాశ్చర్యంబుతో నాతఁడే

మరుపొంద న్మరిపింపగా నతఁడు భామా! యిట్టిసౌఖ్యంబు నే

నెఱుంగన్ జమ్మి! యటంచుఁ దత్కళలఁ దా హింసించి
హింసించి యీ
ధరలో నీకు నమానకాంతగలవా? తన్వీ! యనన్బల్కుచున్.

తే. పోవునవ్వును నుదతి! “నీవుత్రునకు మ
దీయనామము నిలప మహీయసుండగు
నంతియేకాని యపవాదు కంత వెఱచి
యుండక తనూజుఁ గాపాడుచుండు మబల!”
యనుచు నంతర్హతుండయ్యె నాధవుండు.

86

తే. అంత మెఱుగువగాంచి యీ యబల వేగ
లేచి జనకుని దోకేరి లేపి స్వప్న
వృత్త సంగ్రహమును జెప్ప వెఱుగుపడుచు
క్లాంతముఖ నుతి నాతిండు గాంచివలికె.

87

సీ సాటివారలు విస జాలికి యని యెంచి
కులములో వెలివేయఁ దలంచువారు,
స్వర్థతో మునును సాధింపఁబెంచుచు
బాధఁబెట్టరాఁ బఱుగువాగు,
విధవగర్భ మును ద్వేషముతోనుండి
దూషింపఁజేయుచు దొలఁగువాగు,
రాకపోకల మాని ధాకితో ‘ఛీ’ యని
నర్వత్ర దూషింప సాగువాగు,

తే. హర హరా! యెంతకష్టాని యంటె మనకు
 దీని తథ్యము లోక మేతరుఁ దెలియు
 ననుచుఁ జింతించి చివఱకు నాత్మలోన
 నన్నిటిని భీమశంకరుం డరయఁగలఁడు.

38

తే. అనుచు మనసును రాయుగా నశఁడు చేసి
 బ్రాగతను నుతఁ గాపాడఁజాలు చుండి
 దశమ మాసాన నావిత్రి శనయుని గన
 నమికసంతోషమును బొందె నా న్యవరుఁడు.

39

కం. లోకలు కాకు లటందురు
 లోకువ యైసట్టివారి లోపము లెంచన
 జీకాకుఁ బరచి బాధల
 సోకంగాఁజేయ వీరు శూరులు గాశే!

40

సీ. ఎత్తెత్తియడుగుల నెడముగ వైచెసి
 యవధాని కూతురా! యనెడివారు,
 దేవుఁ డీముండలోఁ దిలుగుట యేకర్మ
 మీది యసశ్యంబని యెంచువారు,
 తొలైవండో! ఈమెనెత్తిపైఠాట్టును
 మొలిపింపఁజేసె నస్పృలుకువారు,
 అవధాని దేవతార్చనమంత గంగలోఁ
 గలిసిపోయెనటంచుఁ దలంచువారు,

తే. ఏదియేమైననేమింక వృధివియందు

బ్రాహ్మణకులాన కపవాదు వచ్చెననుచుఁ

గులములోనుండి వెలివేయఁ దలంచువార

లైరి టా వాడజనులెల్ల నవారహంబు.

41

వ. అట్లు పంతుముబట్టి యనఁగాని ఛండాలసముండని గ్రామసీమలోనుంచిరి. ఇది భగవద్గ్రామమునొచ్చిన బాపడు జపాదులమానక యచ్చటనే ముఖముగనుండెను. అంత దాహ మ్రుసకు భీమశంకరుడని నామగీరముజూపి గర్భాష్టమమున నుపసీతునిజేసెను. ఏమి కర్మమోకాని యీ బాలునిబుద్ధి యాట పాటలలోఁ బ్రసరించినట్లు విద్వేలించుండను. ప్రాణమువిసిగి యనఁగాని యూరకుండెను. మఱియు నాయూరిలో దుష్ట బాలురు నధికులే! వానితోనహనాసము భీమగాకున కత్యా వశ్యకమై యాటలలోనే కాలము వ్రోయుచుచుండును. బాలుర యభివృద్ధికి నేహము ముఖ్యముగాదా!

42

తే. గోటబిళ్లల నవలీల మీటువారు

గోళికాయల సమముగఁ గొట్టువారు

చెడుగుడాటల జెట్టులై చెలఁగువారు

నాటిబాలురు నాటలపాటవమున.

43

తే. అన్ని యాటల యందున నాఁతేఁ

నెగుచుండెడి భీమన వన్నెజూచి

పైఠానలేనట్టి ధూర్తులు చాలుచాలు
బాబులేనట్టి వాడు కాబట్టి పొగరు.

44

5. అనుచును దూషణల్ నలువ నచ్చటనిల్వక భీమకాఖ్యుడా
వినుతగుణాధ్య తల్లిడ వేగమెప్పుడు వదింపునుమ్మ! నా
జనకుడెందు? ఆతడెట సౌఖ్యము నసించుచుండు నా
కనులకుం గానుపింప డిట కాంక్షమేమి? నిజము చెప్పుమా!
6. దాచగఁ జూడఁబోకు మింక దాచిన దాగఁగఁబోదు నీనికన్
దాచుచుఁ జెప్పకున్న మదిఁ దాపము పైఠాక చచ్చిపోదు నం
తోచములేక బాలకులు గూడి ననుం బరిహాసమాడఁగాఁ
జూచితినింటినమ్మ! మృతినూత్తియు నీమదిసమ్మునుమ్మరో!
7. అనుచుం దీనముగావచించు సుఖ నాయజ్ఞాక్షి నీక్షించి యీ
తనయుండిచ్చుచు చచ్చిపోవునో! మరేవాంబువర్తించునో!
జనతాపాల! భీమనాథ! నీకుణాన్యాంతంబుతోఁబ్రోవు మం
చని నెమ్మిందలపోసి సూనుగని పుత్రా! చూడుమం చిట్లనెన్:
8. డిక్షా రామ శివాలయాధిపతి నిద్రాప తుల స్పర్శవా
శిక్షింపన్ భయమందు భక్తులను రక్షింపంగనువోగియై
పక్షంబేమియు లేక సర్వజనతా పాపాపనోదాత్మకుం
డక్షయ్యుడగు భీమరాధుఁడునుమీ! ఆతండ! నీతండ్రీయా.
9. మదిలో సంకటమున్న నీవుశ్వర నా మాన్యాంకునిష్ఠరి యా
పదలందుంటినెటంచు మొక్కి యడుగ న్నద్రాక్షుడతండె నీ

కిదియూకీతియటంచుఁబల్కఁగలఁ డీ వృత్తంబు సర్వంబు నీ
మదిలో శంకఁబోతు నిండ, నిల నామాన్యుండె వోగొట్టెడిన్.

తే. అనుచుఁ బలికిన దల్లి యాన్యంబుఁ జూచి
సరియె, పోయెననిచెప్పి చరచుఁ జని
వేగముగ దక్షవాటిలో క్షేమనాథు
దేవళంబును గని పోయి తీవ్రగతిని.

50

శా. ఏమయ్యా! ఎవరయ్యా! భీమనట! ఏమీ! మాటలేదయ్యా! మీ
కేమీ! నోరులులేవటయ్యా! యిదిమీయిల్లేనటయ్యా! నిజం
బేమో! దాచెనరయ్యా! నామజనకుండెన్వాడో! భీమన్నట
య్యా! మార్కల్కఁగ లేవటయ్యా! యిది నావాస్తానఁ
జావున్నదే! 51

తే. గొడుగునా? నేను, శాసయ్యా! నడిగఁ జెప్పుడి
భీమనతనూజుఁ డనుచుచు భీతిలేక
నోటివారలు నవ్వుతాల్లాటలాడ
దండ్రెడి యగువాఁడు సైఁచునా? తనయుఁ గనఁడ?

మ. అనుచున్నీచునచేత రాయఁగొని యాయా తేజుపైరువ్వఁగాఁ
జనఁగా నాగుమునిల్వమోసుతుండ! నీస్త్రాన్యనకున్మొచ్చితిన్
జనముల్మొచ్చగ నీదు తండ్రెనినుమీ! సందేహమేలేదు నీ
కుసుజంకేమియులేదు. గోరురుఁడ నీకోర్కెన్ త్వరస్థిరైదన్ 52

తే. అనగ నోశండ్రి! యాశ్లేశ! యార్వవినుత!

నీపదాబ్జపుపూజకై నిఖిలసురలు

తిరుగుచుందురు వారిని గళుగాశోడం

బ్రోచువానికి నగ్గానఁ బోలదయ్య!

53

తే. ఆడినది యాటయై నాకు సలగునట్లు

పాడినది పద్మమై నాకుఁ బరగునట్లు

నక్కవిత్త్వముచేత నే నరసరాజు

నభల దిగ్విజయంబున విభవమండ,

54

తే. వరము నిడుచుయ్య! భీమేశ! వాసవాప్తి

తాఁఁఘియుగభండ! కళుగా నచ్చనుపుమయ్య!

కప్తపడిశండఁ జదువుచు నెలుగునట్లు

వరముకావలె భీమయ్య! వందనమరు!

55

తే. అనఁదథాస్తవ భీమేశ్వరశాసనాయ

మయ్యోఁ గొమరుడు భీమన యాశ్శలోన

ముదమునందుచు నింకిముందుఁబోయి

తల్లి కంఠయుఁ జెప్పెగా దర్పములర.

56

వ. ఇటులుండఁ గాలచక్రము కొంతదొర్లినది. అనాఁ
డొకవిప్రునింట వివాహము. ఆశ్లేషదండన నాహ్వానించెను. కాని
భీమన కుటుంబమును బిలువఁడయ్యెను. అందులకు భీమన కినిసి

లోనముల కందఱును వచ్చువేళ కాపెండ్లియింటి యిరుగు
మీఁద నువవిష్టుఁడుకాఁగా లోనికీఁగువాఱు రీతని నిట్లు
సిందింపసాగిరి.

చ భరి! భరి! బారణాదితఁడు! బావురె! నీచ తనూజఁ డీతఁడే!
పలలిత వివ్రవంశపు యశంబున శంతయుఁడోకచుక్క యా
పలిక శిరస్కు తాతకు విపర్యయమున్ సమకూర్చ దేవతా
ర్చలకు ఫలంబుగా నిశఁడు జన్మమునొందెఁ దదీయకర్మచే.

తే. అనుచుఁ బలురకముల నంద ఆచట దూష

ణముల గావించి లోనికిఁ గ్రుముముగాను

బోవుచుండగ భీమన పొందు మీకుఁ

దగిన గౌరవమును జేయఁదగు నటంచు.

59

తే. లోన వడ్డన పూర్తియై కానబడఁగఁ

బైకి నిట్లనె, భీమన, పలుపురువిన

నవ్వుము లవెల్లఁ గప్పలై యటచుఁగాత!

అన్న మెల్లను నున్నమై యలరుఁగాత!

60

తే. అనుచుఁ బలుకంగనట్లయ్యె నంతలోనఁ

బాపనయ్యల! ఆకులఁ బారవిడుఁడు.

కప్ప లిల్లంతఁ గప్పలు కప్పలనుచు

నన్న మంతయు నున్నమై యనుచులేది,

61

తే. నవ్వుచును బైటనున్నట్టి బాలు భీము
 వాక్యమే నిక్కమయ్యెను. వాడు నిజము
 భీమనాథుని దనయుడే పిలిచి గార
 వింపఁ దగునంచు మనసున వెఱుగుజెంది.

62

వ. ఆతనిజేరి యిట్లనిరి.

సీ. కోపముమాని మాపాపముచూడక
 కావునూ! యని వేడఁగడఁగువారు,
 తెలియక వెలివేసి కలుష మొనర్చిరి
 మచిబ్రహ్మమూలము దండు వాగు,
 బ్రహ్మకేజిన్పు నీరొససే విశవంబు
 రక్షింపమని నేల వ్రాలుచారు,
 భీష్మశుంభులూ భీమనయే యందు
 బహువిధ నుతులను బలుకువారు,

తే. తాత యుధానిఁ దల్లిని దత్తుకొంట
 గొల్చికొనిపచ్చి పాదముల్ దాల్చువార
 లైరి యీ యూచివ్రముఖులౌరా! జగన
 సరములేనట్టి నాలుక నానుచుండు.

64

వ. ఇట్లు వారి ప్రార్థనమున నాబాలుడు.

65

తే. కప్పలన్నియు నప్పలుకావలయును.
 నున్నమంతయు నన్నమై సొంపుమీఱు

వలయునని బల్కుగా నట్లువఱలెనచట !

నంత బోనంబులొసరించి రందఱువుడు.

66

కం. అనాటినుండి భీమన

కానాటను గౌరవంబు నభివృద్ధముగా

నానాటి కావదేశము

కానయ్యెను భీమనాభ్య గౌరవనిధియై.

67

ప. అంతభీమన తనపాండితిచే రాజసంస్థాన విద్వాంసుల
జయించి కానుకలందుచు నొకనాడు మైలమ భీమనయను దండ
నాథుని దగ్గించి యీవిధముగఁ బోగడెను.

68

* చం. గరళపు ముద్దలోహ మనగాథ మహాశనికొట్లు సమ్మెటలో
హరునయనాగ్ని కొల్లి యుగగాధిపు కోరలు వట్టుకాస్తుది
క్కరులయురంబుదాయి లయకొలుఁచుకొమ్మగి నైరివీర నం
హరణ గుణాభిరాముడగు మైలము భీమఁ బుష్టపృష్ఠిన్.

తే. మైలమాంబకఁ బుత్రుడ! లీల రిపుల

పుష్టధారల నిజ్జించు గండడినము

కుభము లందుమ! నీవని నుకవి పలికె

మైల మాఖ్యాన భీమాని స్మరీతయశుని.

70

ఉ. అతడును పక్కపించుని యుదాస్పదజేయఁగ గౌరవించి పం
తతమును భీమనామ జపతత్పరుడై సుఖముండె, నేటికె

నితత యశస్సుతో వెలయు వీరు లుదాడులు పూసపాటివా
రితని గులంబువారని మనీషులు వల్క-X విందుమే Xదా! 71

వ. పిదప భీమకవి.

తే. అలచతుక్యపు వంశాన నవతరించి

భూమినేలెడి చొక్కా భ్య భూమి పతిని
జూచి భీమన దీవించి చూరఁ గొనియొ
జొక్క భూపాలు మన్నన నుభము గొల్పు.

73

వ. ఆ కాలమువందే.

74

తే. రామగిరి దుర్గమున కల రావణుడయి

సాహిణీమారుఁ డను మాధ్యసారమూర్తి
ప్రజలఁ బీడించి స్వేచ్ఛగాఁ బాలనంబుఁ
తేయుచుండెను పరరాజదిత్త మదర.

75

చ. ఇతనిజయింపఁజొక్కనృపుఁడెంతో! ప్రయత్నముచేసి సైనికుల్
నితత బలాధ్యులై నకువ వెంటను భీమనవచ్చుచుండ నా
మతిరహితుండు సాహిణి ప్రమాదములెంచకెదిర్చిచొక్కునిన్
బలితుని తేయుచుండఁ గవివర్యుఁడిటుల్ శపియించె సాహిణిన్.

చి. జొక్కడనంబుదీవియగు సాహిణీమారుడు మారుశ్చై వడిన్
జొక్కి తడంగలఁడు చలము స్థలముల్లల యాచతుక్యపున్

చొక్కెన్మహాలుఁ దుగ్రుడయి చూడుకల మంటలు రాలఁ

జూదినన్

మిక్కిలి రాజశేఖరునిమీఁదికి నచ్చిన రిత్తవోవునే! 77

కా. ఈశాపంబునసాహిణీద్రుకు మహీహీనుఁడుతాఁజచ్చెభూ
మిశుండ్ నలచొక్కుఁచు న్లనిని తామే మమ్ముఁ గాపాడి నా
రీశుండే తమరంచు నెంచెద మదిన్ బృధ్వీతలి స్థి వచఁ
పాశంబుందరియింపకత్తు లెఁద్రభావాధ్యుత్ మున్నులై న్నతమున్.

తే. అనుచు గవిరాజఁ బొగడి యా యవనిధవుఁడు

పథను జేయించి పండిత సంఘములును

కాన్కరిచ్చెడి దొరలును గల్గఁగవిని

జూచియిట్లనె! కవిరాజ! శూరులున్న.

79

తే. ఇట్టివధయందుఁ దమ శక్తి నేదో! కొంశఁ

జూపి ముదమును గూర్చుఁచు, చోద్యమంద,

ననఁగ భీమన యేగతి! యనఁగ రాజ

మల్లెపందిరి కంబంబు మ్రానుజేయ.

80

వ. అనఁగవి యీవిధమున నాశువులోఁ జదివెను :

*కా. అనీతాభ్య పదాన కృంఖల పదాభ్యాసంభిత స్తంభమా!

నేనే వేములవాడ భీమకవిసేనిం జిత్రకూటంబుతో

భూన వ్యాపిత పల్లవోద్భవ మహాపుష్పప గుచ్ఛంబులన్
నానా పక్ష్యఫలవ్రదాయు వగుమా నా కల్ప వృక్షా కృతినన్

కం. అనుచుం జదివిన తోడనె

గన నా స్తంభంబు మ్రానుగా నయ్యెనుడి!

మనమలరఁ జివురటాకులు

తనకుం గునుమాలు పండ్లు దనరుచునుండన్.

82

కం. దానికి నంతోషించుచు

మ్రానును స్తంభంబుజేయు మాన్యా! యనఁగన్

దానికిఁ గవిరాడ్భీచున

పూనికతో నిట్లు పదివెఱబొగడఁగఁబ్రజలున్.

83

*డి. కలభువరప్రసాద కవిజాలవలేఱ్యుడనైన నావచో

గుంభనసేయ నెంతో యనుకూలశిసొందె తనూనభావనన్

గుంభన జొక్క నామస్మప కుంజరుపందిటి మల్లెనాలకన్

స్తంభమరీరి నీతినువుదాలిది యెప్పటియట్లు యుండుమా!

తే. ఇట్లు చదివినతోడ నహీనమైన

పృక్షరాజముకంబమై వెలసెనచట

దీనికందఱుతున్నులై దీపనలిడఁ

గవిక్రమొక్కిరి బత్తితోఁ గరములెత్తి.

85

హ. అంతట,

86

సీ. శ్రీవతిరాజును సిరిగలవంకానఁ

బోతరాజునువాడు ఘట్టి సింగ
 వ యనెను తమ్ముడు నమధయంబులఁగొల్వ
 గుడిమెట్టయును గ్రామగుండుగనయి
 తనతోటలోనికి దర్శమునన్వచ్చు
 * హయరాజునుగట్ట నానలిడియె
 నింతలో దాని సాహిణివచ్చి యీగుట్ట
 మయ్యె భీమనదంచు నాగుమనుచు

తే. మేము వైదేశికులనుయ్య! మీదువార
 మంతియేకాదు మున్నగును నింకమాడి
 బాగూత హయము నీక్షణముచేసి
 కదలనీయము వీడు శంకరసమాన!

87

తే. మీరె! యీగతిసలిపిన మేము వయన
 మాపుకొనవలె, న్న్యాయమా? యవనివతి వ
 టంచుఁ గబురంపె భీమనయాలంపు
 మనఁగఁ బోతన సాహిణికనియెన్నియుఁ

88

తే. భీమనదియైన గావచ్చు భీతిలేదు
 కట్టిన హయంబువినువ మాకెట్టులగును?
 పొమ్ముపొమ్మని దూఱఁ గానిన్నటంచు
 భీమనకుఁజెప్పి సాహిణి భీతితోడ.

89

వ. ఇంక నక్కడ

కా. అన్నా! భీమన సత్కవీంద్రుడనునూ! యయ్యశ్వము
స్వీడుమా!

విన్నా వేగన! వీనివాక్యరము లీవేకాదు ముందుదట
బున్నీలో మరణింపఁగాఁగలము నీవున్నెంబు నీగృహమున్
మన్నింపందగు భీమవాక్యనకు నిన్నూ! వే! మ నీవనగా.

వ. అను దమ్ముడగుసింగసనుగాంచి పోతరాళా : 92

కా. చాలుంబాలున్న నోసమూయుమిఁక నీజంశేల! బావండునా
కా! లక్ష్మణులు నుదీ మశస్త్రహతిచే ఖండింతు నీదుష్కవి
కాలుండడ్డచుయైవ వీనినిడువన్ ట్రాతంబులేనట్టి
వేలా! తమ్ముడనైతి నాకు జననీహృద్రోగకార్యగ్రణి! 93

తే. అనుచుఁ గోపముతోఁ దట్టుసధిపు బోత
నాఖ్యునింతరి సాహిణి యాచయిదియె
భీమకవిదంచుఁ బ్రశము విడిచిపోవ
దానిని నివృప్తి చనువఁ బద్యంబదిట్లు.

94

*వ. హయమదనీత పోతవసుధాధిపుఁడారయ రావణుండు ని
శ్చయముగ నేనురాఘవుఁడ బాహ్న వివారిధిమారుఁడంజనా
ప్రియతనయుండు సింగనవిభీషణుఁ డాగుడిమెట్టలంక నా
జయమును పోతరక్కనుని జాత్రును నేడవనాడు చూపాడి!

వ. అని కవి శపించ.

96

కా. పోయెన్నోతనరాధిభుండు కవితాపూర్ణాత్మ దుశ్శాసనా
 స్థోమనఃబైన యమాంతికంబునకు నాకృష్టాశ్శ కర్కంబుచే;
 జాయాబ్బందము భర్తతో మృతీగన, స్పంకాః హీనాత్ములై
 నామాదుల్ రొదతోడ రాజున లనద్దాక్షిణ్యమేపారంగా.

తే. అంతనందలు శవమును జంతతోడ
 రుద్రభూమికిఁ గొనిపోయి రొదలనిడుచుఁ
 జరినిబేర్చి రాజులు చెలులు సతులు
 పూలఁజల్లుచు దోపిరి పొనఁగవహ్ని.

98

తే. ఇటులె యెందటా! యుక్కడికే గి తిరిగి
 వచ్చువా రొక్కరును లేరు వసుధకుండు
 భిక్షుకుండైనరాజైన బ్రహ్మయోగి
 స్థలమునిచ్చెను రుద్రభూసమతి! య వ వ!

99

తే. సర్వవర్ణాలనారికి నమశలిచట;
 పెద్దనిద్దుర కిద్దియే వృధిని బృధిని;
 సకలప్రాణుల విశ్రాంతి సౌఖ్యదాయి
 ఈశ్వరానంద! ఈశునిగృహమటండు.

100

ఉ. అంతట భీమనక్కవియు నాలెఱవ్రానిచనంగఁ జూచి యీ
 చింతిలువారు పోతననుశీలలఁబిల్చి యెదోవచింప నీ

మరినులంక భీమకవిమాన్యుని బాదములంటి మ్రొక్కగాఁ
జులిశమస్తు, చింతిలఁగఁజెల్లున! కీర్ఘముమంగభీశ్వమా! 101

తే. అనుచు దీవించి సనిశల యాశ్వములను

భీమకవిమాచి మీకేయి భీశకలిగె

జెప్పఁడన నందఱు నూరి జెప్పుకతను

విని మగవివద్యవరమును విడిచెన్గొని. 102

*కం. నాటి రఘురాము తమ్ముడు

చాటిక నందవితేత బ్రతిగిన భంగిన్

గాటికిలో నీ కేళి

లేటవరపు పోకరాజ! తెమ్మా! రమ్మా! 103

కా. ఈవద్యంబు పరివవేనృపుఁడతే దుష్టిమైలేది యీ

నాపాపంబునహి పున స్కరించరా! నాపూజగైకొమ్మికిన్

నీపాదంబుల బట్టించుంటిని తానే వచ్చిపూజించి భ

క్త్యాపూజ్ఞు డియి పాదమల్లకిగె నొయ్య నృత్కవిప్రితిగఁ.

తే. అంకనందఱు సంతసమంది గేహ

ములకఁ బోయి రి టగ్భశ ముదములంది

కవిసోద్యు శక్తిని 'గాంచుశమ !

లల త్రిమూర్తులకైన నీ యపనియందు. 105

వ. ఇట్టి మహనీయుఁడెచ్చటకు రానున్నాఁడని వింటిని.
 ఈతని దర్శనమున దరింపవచ్చునని నారాయణుఁడన “నానని
 రాతిరి మూఁడవజాము కానున్నది, శయినింత” మని నన్నయ
 పలుకుటచే నందఱు శయించిరి.

106

ఇట్లు చిలుకూరి రామధరశాస్త్రి విరచిత

నన్నయభట్టారక చరితమున

ద్వితీయాశ్వాసము

సమాప్తము.

ఓం శశ్వత్

శ్రీ సిద్ధిశక్తి గణపత్యర్చనము.

—

శ్రీమహాగణపతయేనమః

నన్నయభట్టు

తృతీయాశ్వాసము

తే. సకలమానవ సంతుష్టి సలుపుచుండి
గుప్తదాతగవర్ధిల్లఁ గోరుచుండి
దీనబంధువుగా ధరఁ దేజరిల్లు
కనకరాజును గావుమో గౌరితనయ!

1

వ. అనంతరవృత్తాంత మేమనగా.

సీ. ఒకనాడు సభలోన నొప్పుచునుండిన
బండితాపభిగాంచి పరిచభుక్య
వంశరత్నము భూమిపాలకుండగు రాజు
రాజనరేంద్రుండు సాజమైన
జిటునవ్వునవ్వుచు సిద్ధపాస్త్రులుమీరు
హిందూమణివిన్నెద్ది కేల జశన
మైననుజేయరు దానిచే భీభత్స
వాదమతవ్యాప్తి పరఁగుచుండ

తే. విత్తమీయఁగ రక్షణ వెలయఁజేయఁ
గత్తిఁజేబూని రాజులు కలుగుచుండ

బుద్ధిబలమున యోజించి బుద్ధమతము
పారద్రోలుట పాటులపనియగాదె!

2

తే. నాకుఁ జరకాలముననుండి నయయతంబు
భరతవంశీయచరితము భారతంబు
వినఁగఁ గోరిక మదిలోన వేడ్కమించు
దానిదెనిగింపనర్హులు త్వరిగ లెండు.

3

వ. అఁగ నొకరు మాటాడునా రుండకపోవ రాజు-

శా. ఏమయ్యా! నభలోన బండితులు లేచేలేర మాటాడరే
మేమయ్యా! యొకసత్పురాణము తెలిగింప స్వచశ్శక్తి లే
దేమయ్యా! యిది జాతికంఠి దొసంగే కాదటయ్యా! యొకన్
భూమిస్మీకు సమానపండితులు స్వహృద్గుప్త లేందురే! 5

వ. అననొక పండితుఁడులేచి,

సీ. శబ్దశాస్త్రజ్ఞుని జనకునిగానెంచు
భౌతగాన్యాయశాస్త్రజ్ఞుఁజూచు
పండునిగానెంచు జనునిమీమాంసకు
నాదరింపక పరిహాసముగను
ఛాందసోత్తముఁగాంచు ఛండానమనిగా
వేదాంతగునిగాంచుఁ బిచ్చివాని
ఇతరశాస్త్రజ్ఞుల నీక్షింపగాఁబోక
దుర్మార్గులనియెంచి తొలఁగుచుండు

తే. తనకుదానయివరియించు దయతుండనుచు
గవితయచున్ స్వప్రేమతో గావ్యములను
లలి యలంకార శాస్త్రముల్ న్నెఱుఁగెనువాని
గవిత చెప్పగమాడ్కి కలుగుశక్తి!

7

వ. ఇక నా భారతమా!

8

*సీ. ధర్మశస్త్రంజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రాబుని
యథాత్మవికలు వేదాంతమనియు
సీతివిచక్షణుల్ సీతిశాస్త్రాబుని
కవిస్మృతభూమి మహాకావ్యమనియు
లాక్షణికులు సర్వలక్ష్యపరిగ్రహనుని
ద్వైపాక్షికు లీతిహాసమనియు
పరను పౌరాణికుల్ బహుపురాణముచ్చ
యంబని మహి గొనియూడుచుండ

౨. వివిధవేదతత్త్వవేది వేదవ్యాసుఁ
డాదిముని పరాశరాశ్మజుండు
విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీయమై
పరగుచుండఁజేసి భారతంబు.

9

౩. అని పలుకగ నొక్కఁడు
తెనిగించెదనంచులేచు ధీరుఁడులేమిన్
జంపలి సన్నయనుకవిని
గని కరుణాదృష్టితోడఁ గాంక్షదలిర్చున్.

10

*సీ. తనకులబ్రాహ్మణు ననురక్తి పరిరళ
జనహోమశక్తు విభులశబ్ద
కాసను సంహితాభ్యాసు బహ్మదాది
నానాపురాణజ్ఞానసీను
బ్రాత్రు నాపస్తంభసూత్రు ముగ్ధులగోత్ర
కాత్రు వద్విరుతావనాత చాత్రు
లోకజ్ఞ నుభయభాషాకావ్య రచనాభి
శోభితు సక్రమభాభిమోగ్యు

ఆ. నిత్యసత్కవచను మశ్యనురాధిపా
చార్యునుజను సన్న హాస్య జూచి
పామధర్మవిమరుడు పరచభుక్యాస్యయా
భరణు డిట్టులసయె గరముప్రీతి.

11

*క. జననుతకృష్ణదైర్ఘా
యన మునివృషభాభిహిత మహాభాగ బ
ద్ధ నిరూపితార్థ మేనృశః
దేహగున రచియింపు మధికధీకుక్తి మెనున్.

12

వ. అన సన్నయలేచి.

13

*చ. అమలిన తారకాసముదయః బుధునైర్మను వక్రవేద కా
స్త్రముల యశేషపారము ముదంబుః బొందను బుద్ధిబాహువి

క్రమమున దుర్గనార్థజలగౌరవ భారత వాహినీ సము
ద్రము దటియంగ నీదను విధాత్మనకైనను నేరబోలునే !

తే. విఁ బ్రభు కార్యమగుటచేఁ బూని యతన
మొసరఁ జేసెన నూరకయుండ దగునె!
విధిసహాయము తప్పక వెలియవచ్చు
మనముచేయుద్రయత్నంబు మంచిదేని. 15

తే. అనచువిసయఁబుకోనుండి యఖిలకార్య
ధూర్వముండగు నన్నయ తుష్టికోడ
కాదు భూపాల! శక్తియా! లేకుగాని
మీదు సంకల్పలగున మోదమలరు. 16

తే. నేటిదాకను దెనుఁగులో నియమబద్ధ
మైన వ్యాకృతి నొసెయఁ గానఁడదు
ముందు దానినిరచియుంచి నొందరగను
భారతంబును దరునాత వ్రాయఁగలను. 17

వ. దాని నియమమెట్టిదన :

ఉ. సారములింగవీంద్రుని వ్రనన్న థాలి తార్థయుక్తితో
నారసి మేలునా నిశ్చల లక్షరరన్యత నాదరింప నా
నాకుచిత్తార్థనూక్తిఁ ధి నన్నయభట్టు తెలుగున న్నహ
భారతసంహితారచన బంధురుడయ్యె జగద్ధితంబుగఁ. 19

వ. అని ప్రజలందఱు వొగడఁగ భారతరచనలో - 20

క. కన్నడ భాషావసుమతి

నన్నఁగ శ్రీభారతంబు సృష్టించి జగ

త్సన్నుతిగను నారాయణుఁ

డెన్నఁగ నా భారతంబు కీడుంజోడ,

21

*ఉ. పాయక పాకశాసనికి భారతస్థాపకంబునందు నా

రాయణుడట్లు తానును ధరామరచంశవిభూషణుండు నా

రాయణుడట్లు వాఙ్మయధురంధరుఁడుం దనకిష్టుఁడు స్వహా

ధ్యాయుఁడునైన నాఁడభిమతంబుగఁ దోడయినిర్వహింపగన్.

వ. భారతమును నన్నయ తెనిగించినాఁడు,

23

క. అని ప్రజలెల్లరు వొగడఁగ

జనపతివౌ నీవు మెచ్చఁ జంద్రకులోస్థుల్

జనపతుల సచ్చరిత్రము

వినఁగాఁ దెనిగింతు వేగఁ బృథ్వీధవుఁడా!

24

మ. అవగా నందఱు మెచ్చినారు సుజనాయత్తుండు రారాజు నా

తనిగాటంబుగఁకొనిలించె నటమాత్యాదుల్ త్వన్లేదియా

కనకన్నాన నువప్రదానమణిసత్కారాది భూషావళి

ధనధాన్యాదులనిచ్చినారు కవినిష్ఠమృండవీవేయనన్. 25

వ. పికవ నారాయణభట్టు సాయమున నన్నయ విశ్వ
శ్రేయః కావ్యమని ఆంధ్రశబ్ద చింతామణియను దేవుడు
వ్యాకరణరాజము రచించె. 26

తే. ఆరయఁ బంచరిచ్చేన భరితమగుచు
నార్యలెనుబదిరెండయి యలగుచుండ
నన్న పార్థుని వ్యాకృతి సన్నతిగ నె
భారత గ్రంథరచనాతిబంధుగుండు - 27

*శ్లో శ్రీవాణీగిరిజాశ్చిరాయ నభవోనక్షో ముఖాంగేషుయే
లోకానాస్థితి మానవా స్త్వవిహతాం శ్రీ పుంసయో
గోదభవామ్
తేవేనశ్రయమూర్తయ స్త్రిపుగుహస్సంపూజితావన్పురైః
భూయాసుః పుగుహోత్తమా బుజభవ శ్రీకంధరాశ్చేయసే.
వ. అని భారతరచన కువక్రమించినాఁడు నన్నయ. 29

సీ. ఆనాటి కాభీరుయాఖ్యుఁడు శ్రమియించి
కివిజనాశ్రయమును గట్టినాఁడు
ప్రాధంబు రాఘవ పాండవీయంబను
శ్లోవప్రబంధము చేసినాఁడు
పండితులైచ్చగాఁ బ్రశ్నలక్షణమను
కల్పమునొకదాని గాంచినాఁడు
వశ్యవాక్యై ధూమిపాలురపూజల
నంది దేశములందు నెలలినాఁడు

తే. గారవించినవారిని ఘనులఁ జేయ
నదిరినిలిచినవారల నిట్టె చంపఁ
బాదములఁ బట్టువారల బ్రతుగఁజేయ
భీమనాఖ్యునిపే రన భీతికలిగె.

80

తే. అట్టిభీమన నన్నయకట్టె నాంధ్ర
శబ్దచింతామణి నటంచు శ్రవణపుటలు
ఓడ్డమాత్రాన గ్రోధనంబద్ధుఁడగుచు
నతని జూచి జయించెద నంచు వచ్చె.

81

వ. అట్లు రాజమహేంద్రనగరికిఁ బోయి నన్నయ
మందిరద్వారము కడకేఁగిచూడ ...

82

సీ. అదే! రాజవీధిప్రక్కదే! నన్నపాత్యుని
రుచిర గృహంబని చూడగాదే!
ప్రాకారమధ్యలో ఫల పుష్పధరితయితే
వృక్షపంక్తులు గోచరించుగాదే!
అందుఁజూడఁగగోవు నద్దాని వత్సయు
నత్సుకత్వము గొల్పుచుండుగాదే!
దానిప్రక్క తులసి తారసిల్లుచునుండు
అలయరుంధతి పూజ లందుఁగాదే!

తే. రంగురంగుల పుష్పాలు వంగి యతిధి
వారముకు గారవాన సంబర మొనర్చ

వీధివాకిట మ్రుగ్గులు వెలయుచుండ
ద్వారబంధపుఁదేజ ముదాత్తమయ్యె.

83

వ. ఇఁక నన్నయ విద్యా వ్యాసంగపు గది.

84

సీ. గోడలపై నుండె, గోపాలపాండవ
రామాది చిత్రముల్ రాజిలంగ
నేలమీఁద నలరు రాలపై బొమ్మలు
పైన దివాసీలు పరువెబిసిన
హంసతూలికతల్ప మా మధ్యనొప్పారు
నాసనంబులు ముఁగ టలరుచుండ
ఛాఁదినీగుడ్డలు జాలర్లు ముత్యాల
తోరణంబులు తులఁ దూగుచుండ

తే. ద్వారముల వారికుంభము ల్పరిధవిల్లి
ధూపవాసన లంతట నేవుమీఱె,
గదికి మధ్యన నొక పెద్ద గ దై. దాని
శేదుట నిఘోక యాసన మిమిషియండె.

85

సీ. వెడఁదయైన నుదుట వెలయు భస్మంబది
తిలకద్వయంబుతోఁ గలితిమగుచు
తామరరేకుల, దలఁదన్న నేత్రాలు
సంఘోష రేఖల జార్చుచుండ

చెక్కినవిధముగా ముక్కు నుండరమయి
 చెక్కిళ్ళ యందంబుఁ జెంగలింప
 దానిమ్మ గింజలై తనరు వల్వరుస తా
 వాజ్ఞాధురిని గూడి వరలుచుండ
 పోగులకాంతిలోఁబోల్వశక్యమే! కన్గ
 ములు శమ్మలీకాంతి వెలయుచుండ
 నెఱిసిన నున్నని నెఱివెంట్రుకల్ ముడి
 మల్లెపూ మొగ్గయై యల్లసిల్ల
 న్ఫటిక మాలలపై న భాసించురుద్రాక్ష
 మాలలు మెడలోన గ్రాలుచుండ

తే. తెల్లవలువలఁ దాలిచి తేజిల్ల
 దర్శముడి యుంగరంబులఁ దళుకుమనుచు
 వ్రేళ్ళుకలిగిన చేతితో లేయి పగలు
 వ్రాసి చదువుచునుండెడి బాపఁడొకఁడు.

86

తే. అదిగనుచునుండి సద్దుపాటిడియె దిద్దు
 మనుచు నింకొక పాఠుఁడు పినుచునుండ
 నిట్టితరి నొక్క విద్యార్థి యేగుదెంచి
 భయము బర్తియు నొప్పార వండన మని,

87

తే. బైటనున్నారు వేములవాడ భీమ
 కవి వరేణ్యులు తమరిని గాంచఁగోరు

చుంటిమని పల్కిరనిచెప్ప నుభయులంత
సరగునన్వచ్చిరక్కవి సత్కరింప.

88

వ. భీమకవినిగాంచి సన్నయ యారీతిపాగడెను -

*చం. మతిబ్రభసీగిఁజేసిరి మానముపెంపున భీమునిన్ బృహ
స్పతిరవిగర్భు నెర్జుమఁ గవర్తి సుయోధను బోల్పఁబూసనా
మతకరి త్రైక్షు దుష్కులు సమానుషు భిక్షు ఖలాత్ము
లంచు వా
కన్తపు శశి స్థిలి న్గోమరుసామిని మేరువు నభిబోల్చెదన్,

వ. అంత నారాయణభట్టు

41

కం. మీరన్న వశ్యవాక్కులు

కారీ! పాత్రాలనెల్ల గంటమె వ్రాయన్.

భూరమణపూజలందుచు

గీరితితో నుంటవింటిఁ గేల్పొడువఁదగున్.

42

వ. అంతభోజనాదుల యసంతరమున.

43

తే. అపుడు వారలు మాటాడునంతలోన

రాజదూత యొకండు పత్రంబునొకటి

సన్నయకు నిచ్చి వెడలెను. దిన్నగాను

అతఁడు గాంచెను దానిసత్యంతముదము.

44

ప్రాసాయస్సట్టి యాదిపర్వంబునేను
పండితులలోన జనువ భూవతియగుజ్జ,
భీమసత్కవి! సభకును వేగరమ్మ
టంచు వారందఱున్ లోనికరిగినారు.

45

౪. ఉపభోజనాదులు నుడిగినతరువాత
విడెమును గ్రహించి విశ్రమించి
రాజ సభోచిత భాజిత వేషంబు
దాల్చియూ మువ్వగు ధరణిపతి స
మీపమునకుఁ జేరె మేనురసాహోష
చిహ్నముల్ ముఖమున జెంగలిన
నట సభాభవనంబు నతిరమ్మమైయొప్పె
రాజ విద్యద్రాజ రాజకోడ

తే స్వర్ణ సింహాసనంబున స్వర్పతివలె
రతనముల గూర్చు పీఠిక రాజువోలె
సరస సామంతపూజిత చరణుడగుచు
రాజరాజనరేంద్రుండు రాజిలంగ.

46

వ. అట నానభాస్థలియ.

సీ. కళచోట శాబ్దకు లొప్పుచు నుండ నిం
కొకతట్లు తార్కికు లొనరుచుండ

నొక చాయ ఛాండను లొప్పారుచుండ వే
 తొక ప్రక్క శైక్ష్మికులుండఁగాను
 ఒకవంక జొలిమ్ములుండ నింకొకమూల
 లలినిరుక్తులు నుఖాలావులైరి
 ఒకతలి ధర్మజ్ఞ శుకులుండ మరియొక
 ప్రక్కన గురువులు పఱగుచుండ

తే. వంది మాగధు లొకచోక వరలుచుండ
 నటవిదూషక చేటులు నటజరింప
 రాజమర్వాద సశ్శ్రవుల్ రాజిలంగ
 నిందు పేరోలగఁబెల్లె బడు*య్యె.

48

సీ. వజ్రయప్రగడ య స్వగమృతినర్యుడు
 రాజసకొకప్రక్కఁ దేజరిలంగ
 నృప కామసేనాని నిలిచి, ముప్పరా
 డ్దననాథ రాజమ దండపులును
 నాగ్యదేవుడనెను నరపుడు సామంత
 భూవుడింకొక త్వు పాలువుమీర
 వంపనభట్టను బరను మీనూంసకుం
 చొక చోట తీవితో నొప్పుచుండ

తే. చెట్టనయు భీమనయు ముట్ట భట్టలొకట
 చిల్లఁబుడు కృష్ణమిత్రుడు వీరలొకట

చిత్తమూడాని విత్కవుల్ చెంతినుండ

చీదమాన్వయ తార్కాణ శ్రేష్ఠుడవర.

49

శా. సంతోషంబున నొప్పుస్వీయము ఖండింతు బువ్వలొండ, భా
స్వంతుడై ధమువీరతుల్యుడయి మాశర్వభూతి ముచున్
మంశిన్యంబులు వేషభాషలలగన్ మాన్వాత్ముడై వినుడై
యెంతోనొప్పెఱుసింపవీరికను రాజేంద్రుండు రాట్నాచుడై.

తే. భూపధూటికిఁ దీటయి పోల్చుదగిన

దేజు గల్గిం అ మృంగదేవు యనకి

యతిని! దేవేయే భూవు నాశ్మనుండి

గనియె -- జేంద్రదేవుని స్తంభమాక్తి.

51

తే. భీర యై ప్తి శేలదేవి రాజ

దారియై సోమలాఖ్యాంక తనయనొక తె

గని ముదంబును రాజుఁ గలుగఁజేయ

సంత సంతోషుడయ్యె నా యవనిధవుడు.

52

సీ. గంగాయమునలను గలుగు సాగరురీతి

రిమణీన్ద్రయంబుతో రాజుచేలఁగె

పార్వతి గంగను వరుస దాలుచు శివు

వలె రాజరాజుట వరలు చుండె

భూవతి లచ్చిని వాసిగఁజేర్చిన

హరివలె రాజరాజు రుచుండె

ఛాయ నుషను దాల్చి సంశనమందు నా

భాస్కరుడై రాజు వరఁగుచుండె

తే. భరి! యమ్మంగదేవి తాఁ బ్రక్కనొప్ప
 దీటులేకుండ శేవలదేవి యలర
 సింహవీతికిపై రాజసింహమనఁగ
 రాజరాజు సుఖానీన తేజాడయ్యె.

58

వ. అంశ రాజను వందిమాగధు లీగతిని వరింప
మొదలిడిరి. 54

సీ. హరినాథి కనుమం దవశించెను బ్రహ్మ
యశని మానసపుత్రుడైతిమనాని
అతనికి జగదుండే యాశ్చర్యజూడయ్యెద
దస్యయ విజయూదీశ్య సృపుమండ
అతడు శూరుడై యా దక్షిణావధ
మున జూర కులజుడయి ద్రిలోచ
నునకు రణము గల్గి మురారు మరణించె
రాట్నశ్రీ గృభారాలన యయి,

శ్రీ. అగ్రహారము ముదివేము కలత జేర

విప్రుడే సోమయాజియై విష్ణుభట్టు
మతిపాగా నీమఁ గాపాడ జొచ్చినాఁడు
కనియెఁగా విష్ణువర్ధను గంజనేత్రి!

5!

న. ఆ విష్ణుభట్టు సోమయాజయే మానవ్యగోత్రులు
వారీత తినుజులుగు రాజనందనులకు వలె నీబాలువకు జా
కర్నామల న చరించి పెంచి పెద్దవానిజేసెను. ఒకనాడు తల్లి
వలన తండ్రిసంగతి తెలిసికొని చాళుక్య గిరిపైనున్న భగవతియగ

గానివలన శ్వేతాశవత్ర శంఖ పాలికేశన, ప్రతిధక్క వరాహ
లాంఛన సి. ఛ, కుంఠ, సింహాసన, మకగజోరణ, కనక దండా
దుల నొంది కదంబగాగిగాది రాజులజయించి త్రిలోచన పల్ల
వుని నోడించి యాతని యపశ్యము, ఉత్తమ యనుదాని
నుద్వహించి నేతు సర్విదావధ్యగతమగు నేమన్నర లక్షల
యోజనములు వైశాల్యముగల దక్షిణావధము నేకచ్ఛత్రాధి
పతిగ విష్ణువర్ధనుడు పాలించెను. ఈతని వంశసంభూతుడు విమ
లాదిత్యుడు. ఈతనిసంతానమగు రాజరాజ సక్రేందుడు చోళ
మండలాధిపతి వదాన్యశిరోమణియగు రాజరాజ తనూజయగు
గుండవాదేవిని బెడ్డాడెను-అట్టి

56

తే. పరమరాజేంద్ర సింహనూ! బహుపరాకు!

మహావిరాజిత! రాజరాధ్యహుపరాకు!

బహునృపాతీత పాదాబ్జ! బహుపరాకు!

పరమచాళుక్యులచంద్ర! బహుపరాకు!

57

వ. అని పిదప సన్నయ నిట్లు పొగడిరి.

58

సీ. బహుపరాకయ్య! యో పండితమండలీ

భాస్కర! సన్నయదట్ట! నీకు

బహుపరాకయ్య! యో పదశాస్త్రమూరీ. ద్ర!

మూగలగోశ్రోత! ముదితచరిత!

బహుపరాకయ్య! యో పాపనాశక చర

ణార్చనాజీవనీ యాంధ్రవాణి!

బహుపరాకయ్య! యో పంచమవేద భూ

వ్యాపనానిష్ఠాతి! వ్యాసతుల్య!

తే. నిస్ససత్కవిశ్వరా! నీకుజయము!

పార్వతీపతిపూజకా! భద్రనస్తు!

శోభనోత్సాహాత్మకా! శుభము! శుభము!

పరచక్రస్వాస్థ్యయాచార్కా! వందనంబు.

59

ప. పినిప నన్నె నానా గూగుల్లు నుతిచిరి.

60

మీ. అకలంక శంకనామాయ్యి ర్భిశిశాం!

హరితనగోత్రోద్భవా! పరాకు!

పాత్ర! యావంతంభనూత్ర! శాస్త్రీక్షణ!

పరిమనీమాయుక్త! బహుపరాకు!

అశ్వశాస్త్రజ్ఞాతి! అశ్వమేధాంకిజ్ఞ!

జై నందీశివజ! జయపరాకు!

నన్నినారాయణా! న్యాయశాస్త్రసుధాంశ!

కర్ణాటభారతికవి! పరాకు!

తే. భరితకర్ణాటసాహిత్య! బహుపరాకు!

సోమదేవిసుపూజిత! సుఖ! పరాకు!

రాజరాజార్చితాబ్జ! పరాకృపాకు!

నన్నయప్రామా! నీకు మన్ననలగు.

61

ప. అంక నన్నయ రాజ నిటు లాశీర్వదించెను.

62

* (వసంతతిలక) వీరావతారి! ముకవిస్తుకి! నిత్యధర్మ

ప్రారంభ! శిష్టపరిపాలననక్త! రాజా!

నారాయణాఖ్య కరుణారసపూర్ణ మీర!

శ్రీరమ్య! రాజులశేఖర! విష్ణుమూర్తి!

63

శిశోజయతు శుభమస్తు శ్రేయోఽస్తు! నానానాః!

జయతు నిత్యోత్సవశ్చయస్సంభవాధ్య!

జయతు రాజనరేంద్ర! సచ్చక్షవర్తి!

జయతు పార్వణచంద్ర! తే జయశుజయతు.

64

వ. పిదప నీవిధముగ రాజుతో మనవిచేసెను.

శం. శాపానుగ్రహశక్తుడు

భూపాలసభాంతరముల బాగడంబడు నీ

తావడు భీమన నెఱుంగుదె!

భూపాలక? రాజరాజ! పూజ్యచరిత్రా!

65

తే. అనగ భీమన భూపాడు వినగల బలి

రాజరాజ! భవత్కిర్తి సాజనుగుచు

సకలదిశలందె కాదయ్య! వర్షగోక

ములను దేవుపుగల గావింప మొదలుపెట్టె.

66

శా. భూపశ్రేష్ఠుడవంచు నిన్ను బాగడనూహల! యేతెంచి సం

తాపోద్విగ్నత మానుపించు భవదాంతర్యంబు వీక్షింపగా

భూపా! పండిత తావమారదె! భవశ్చుక్త్యం బగణ్యంబు నా

తాపంబార్పగల గాన్ధీశ్వరగౌరవ! భాతీశ్వరా! పార్థివా!

వ. అని పండ్లశిశువుల నామముల వెల్లడించుచు,

తే. నానా కృష్ణాక్షా వర్షభా నీచు గుణము

తోడనావత్స్యభావంబు వేడుచుండు

అప్పుడే నీయశశస్య యభయయగుచు

దేశదేశాల దిటుగుచుఁ దేజిల్లె.

69

చ. అనగ నృపోత్తముండు కవి కంజలి మోడిచి భీమనత్కవీ!
వినుము మదీయమానమునిశ్శశుభంకర మాంధ్రభారతం
బురుగ్పత్రినొందియుండిపయిపాత్తములన్ గ్రహియింపనొకెనీ
కనువుగ గారించు చునుహ్వ మొన ర్చెద నన్ తమించుమీ!

ఉ. భావమునందు వేయిగ విభావన చెయక నాదుగోర్కె పం
భావనఁ జేయవేడెఁగ గృహపరుడివు మహాంధ్రభారతం
భీమసూక్ష్మలిన్నిలువ నీక్షణఁజేయ వరంబొసంగి మా
భావము బండఁ జేయవలె భావనమాన! కవింధ్ర భీమనా!

శు. అనియారాజవరేంద్రచంద్రుడుద్విజాభ్యాంఘ్రిద్వయంబంటినా
మనవి నీక్షణఁజేయ వేడెద నన న్నామ్యండు భీమన్న నీ
మనసా! భారత లగ్నమయ్యె మూడమున్నాన్యంబు మక్కు
త్కృతిన్
వివరాంగోరెద నీసభన్నప్రవరా! వీక్షింపు నాకోరికన్. 72'

తే. అనుచు రాఘవపాండవీయమున గొన్ని
పద్యములఁ గవిచంద్రుడు పఠనఁజేయ
నందఱహూహ! యులుండు నానందమంగి
భీమనత్క విం బొగడఁచుఁ బ్రీతులై.

73

క. ప్రతిపద్యంబున ద్వ్యర్థము
మతి గొలదిగ విస్తరించి మంచిగ నుడువన్

ప్రతిపాదన సంతసించిరి

కృతికన్యక సంతసముఁ గీరితి నిడదా?

74

క. అంతట నారాజేంద్రుఁడు

వింతగ నాభీమసుకవి వేషకఁ జెందె

సంతసము పొంగఁ గొల్పెను

సంతుష్టిని బొందురాజు జగములఁడఁడే?

75

తే. కంకణంబులు శాలువల్ ఘనముగ నిడి

ఈవి బంగారున్నానము నిచ్చి పిదప

నగ్రహారాలు తాపితా లవనిధవుఁడు

ఈయ భీమన దుష్టి నిరీక్షఁ జేసె.

76

తే. అంత సృవచంద్రునాచే సంతసమున

నన్నయయు భారతమునందు నాణెములగు

గొన్నిపద్యాలు చదువఁగాఁ గొంతుజంక్కు

లేక ప్రారంభముజేసె సోకముదము.

77

ఉ. భారతవద్య భాగములు వండిశనశృంగ బడ్డమాత్రనే!

భూరమణుఁడుచూచెను ప్రభూశిముదంబున సభ్యులందఱు

ఔర! ధరీ! ధరీ! ధరీ! ఆంధ్రమునందున బద్ధమున్న నీ

తీరున నుండఁగావలెను ధీవరుఁ డన్నను నన్నయాఖ్యుఁడే!

ఉ. ఏమి! రసంబదేమి! కథ యెద్దియ పాశము మూర్ధనఁబు నే

మేమి! సుధార! యాచిశియు నందునుగల్గెనె ముద్దుకూరువే

మేమియు సాధుతాగమి! ఇట్టి సుభావములెందు గంటిమే!

ఈ మహి నీకవిత్వము మహియము పుణ్యనశాన వింటిమే.

నీ. బంగారు కలమును రంగార జేబట్టి
 అమృతరసంబులో నద్దినాడో!
 చక్కెరలో ముంచి నా నైశధగాఢులు
 పిడుచుండగ నాని ననాడో!
 అంధ భూతి యందు బాంధవ్యము
 ముత్తైగులం బోల నాన్గినాడో!
 పద్యములన్వాసి భట్టనారాయణు
 సంగీకృతి న్గొని యులరి నాడో!

తే. బ్రహ్మచారి ముఖమై వరిలినాడు
 తెలుగు బాసకు దీవమై నిలిచినాడు
 భూవుక్తికి మూలమై పోలినాడు
 సన్నయాద్యుని కీడగు నరుడు గలడె!

80

కా. మాగోదావరి నీరుద్రావు జనులకున్నతాత్ముడేగాని దూ
 రోగాధీనుడు గాని మారకముచే నూధాత్ముడు గాని గ
 ర్భాగారంబున నున్నగాని కవితాభాగ్యవపూజ్ఞాత్ముడై
 భోగవ్రాతము నందుచుంట సహజంబు న్నాడె! మాయూరిలో.

తే. ఊల్లమూల్లనముం బొందుచుండఁ జేయు
 పిల్లగాలులు చల్లగా వినరుచుండఁ
 దనరు గోదావరీనదీ దర్శనమున
 గవిత రాదొకొ మదిలేని చవలకేని.

82

మ. అని యానందనిమగ్న చిత్తులయి యూర్వూర్వూర్వవశ్యివ్యరుల్
 జననాథాగ్రణి ధన్వజీవిగదా! జై నంబు బాన్దంబు లీ

మనజాతి నివృద్ధనాడి పోవుటకు నీచూన్యస్తుతుల్ జెంద నీ
కను వీ సత్కవితానవాహ మమృత్యుబై పాతె లోకాభిలో.

కం. ఇట్టి కవిత్వము వినుటకు

నిట్టి మహాకవిని గాంచి యిష్ట ము నొందిక

ఇట్టి మహా రాజును గన

నెట్టిది పున్నెంబుఁ జేసి యిలఁ బుట్టితిమో!

84

కం. మహావీర కలిగిన రాజ్యం

బకలుకొంటైన నేమి! యను సూక్తి నిజం

బీర నీకుఁ బట్టె నన్నయ

మకవీ! నీయంత వాఁడు సూకులఁగలఁడే!

85

తే. అన్ని గొనములు నొకగ్రంథమందు లేవు,

నన్నయ కవీశు గ్రంథాన నన్ని గలవు,

శారదాదేవి యీతని శ్రమకుఁజేరె

గప్త ముండిన సంతృప్తి కలుఁగదొక్కొ!

86

చ. గడియకు వేయిపద్యములఁ గట్టగఁజాలు నిశండు ముర్ఖుడా!

గడియకు వేయిపద్యములఁ గట్టిగ వ్రాయగ నిద్దిగంటమా!

గడియకు వేయిపద్యములఁ గట్టి పఠింపగ నిద్దిగంతమా!

దడదడలాడి యీతనికి ధారుణి కై వశమౌచు నిల్వడే! 87

తే. ఇట్టి మహాకవిని గాంచి యిష్ట ము నీకును భావకుంబుఁ దా

నెట్టిలా వ్రాయఁజేయుస్మృతిఁ గ్రను మరాఁగి శ్రేష్ఠుడమృగి

జెట్టుల నిర్వరంగనగ భీతిత సార్థకతాః మహత్త్వమా
కిట్టులభించెగాఁ బ్రతుగ వృద్ధులు శోభనవంక్రిఁ గాంచరే!

తే. ఆదికవి! యంచు నారాయణాఖ్యభట్టు
అవని, నాగనుశాసనా! యుచుచు రాజు
తీవ్రమైట్టి ప్రేమయే తేటపడఁగ
నన్నయను గాఁగిలించి రానందమంద.

89

తే. అనుచు బహువిధవాక్యము ల్విసగఁ జలికి
సభ్యులందరు నానందసాగరంబు
సంఘమునిగియు వినుతుల నలరఁ జేయ
రాజరాజయ్యో, సంతోష భాజతుండు.

90

ఉ. అంతట భీమసత్కవి కవ్యాంశృతి హెచ్చి మదీయ పాండితిన్
వింతలఁజూపి వీరలకుఁ బ్రీతిని గల్గఁజేసి నన్నయన్
వంతలపాలు చేసి బలవంతముగాఁ గృతికన్యకామణిన్
జెంతకుఁజేర్చు రాజునకుఁ జేసెద భారతమం దనిష్టముగా.

సీ. వయసుచేఁ జూతునా! పదివదేనబ్దముల్
చిన్న నానిన్న నీ నన్నిభట్టు,
పాండితిచేఁ జూడఁ బహువిధ గ్రంథపాఠ
చదివియుంటిని నానాజాన గురు,
యశముచేసినటన్న! అజ్ఞించి యుంటిని
పకలదగీసులు సంస్కరింపఁ

గవితలో భునుడన గటకటా! ద్వ్యస్థికా
స్వములను రచించి వరియుంటి

తే. ఎంతవారైన శపియించి సుంతగరుణ
కలుగ వరమిచ్చి బ్రతికింప గలను. నేను
ఇట్టి ననువీడి నన్నయ జెప్పి యనుట
పున్నములచేతఁ గీరితి పొందుటగద! 92

తే. ఇది సహింసగరానిది యిటులె యూర
కున్న నింకెంతయానానా య్యుయిండు
స్పర్థచే విద్యవృద్ధిమా స్పర్థలేక
సన్నగిలుచుండు బండిశత్రులు గావె! 93

తే. అని మనంబున బొందె, భీమన్న బాధ,
దీనినె యనూయయందురు ధీరు లవని
ఇదియె క్రమముగ హెచ్చగ నిట్టె లేచి
పారిషదులార! వినుడు నావలుకు నొకటి. 94

ఉ. వ్యాసుని భావశంఖునకు న్నాయుని దెల్లిది కాదు, స్వేచ్ఛ చే
భాసితవద్దకావ్యముగి వాయుచునుండె సతి, దు, దీనినే
వాసియుగలు దానినిగఁ బల్కినుతించుట వికారజెల్లె నా
మోసము, చెల్లెలే యెడఁబూజ్యునటాముదపున్నగంబెగా...

తే. అనుచుఁ బరిహస న గడితి భీమన్న పలికె,
సవనిలో నె.తవారె నె స గాని

ఇంద్రియావళి కెల్లఁ దామిట్టెలొంగి

మాయగోరి బడు మంగు శే నూనుకలదొ !

96

వ. ఈయనూ ముందు చూపు కేరీ జేరిన దానఁ
గలువవంతులయి విద్వాంసులు జేరిన శిష్యములవార
లయి, పాపవంకిల పతితులయి. యువ డల్గర్లమునకు లొంగిన
వారయి, జీవితపరమార్థమునే నశింపజేసికొంగు రీతింపితులు.
ఇట్టివారల నెట్టివేదవిద్యలు పవిత్రులఁ గావింపజాలవు. 97

సీ. విద్వాంసుడని విన్న విద్వాంసుఁ డగువాడు

మాటాడ నేరఁడు మది ననూయ

ఒకవైద్యుడున్న నింకొక వైద్యుఁ డా యింట

మాటాడ నేరఁడు మది ననూయ

ఒకభార్యయున్న నింకొక భార్య పతితోడ

మాటాడ నేరఁడు మది ననూయ

ఒకభ్రాతయున్న నింకొక సోదరుండేమి

మాటాడ నేరఁడు మది ననూయ

తే. పుడమి ననహనగుణమును బొగడఁగలమె !

జేశములు కూడ మారుట దీనివలన

నరులు కలహించి రణములో మరణమందఁ

దరచు నిదిగాదె? హేతు ఏ ధరణియందు.

98

కం. ఇట్టి యనూయకఁ దావలుఁ

డట్టే యయినట్టి భీమనాథ్యుని గోధం

బిట్టిదని నొక్కి వల్కగ

పట్టెనే! బాధార్తి నాటి నశివదమునకున్.

99

సీ. అంత నా నాగుం డింతయ సూరి యా!

కన్నుల రల వృద్ధి పెద్దనా

సంతృప్తి నీసమ లు సంస్కరింపగల బోక

దూఱగల జెల్లునె! దూరిమందు

నందు సూర్యుడు పద్మతండంబులకుఁ దుప్తి

నీర్చి వీక్షింపఁడా! మెచ్చుకొనుచు

అనాటి కౌశింబ డా రామభద్రుని

జననరాశీంబుని సుతముందు

తే. నాశివగుల నిచ్చి జయ బుగలుగు

నటులఁ జేయఁడె! మాబోంట్లయందుఁ దమరు

కరుణఁ జూపింపవలెఁగాని కల యనూయఁ

బైటఁబెట్టఁగఁ జెల్లునె! ఎరకవీంద్ర!

100

సీ. నన్నయ్యభట్టు జనతను సామాన్యఁడా!

చీకటిగా నున్న చిన్న తెనఁగు

బాసకు వ్యాకృతి పరిధిల్లగాఁ జేసి

భారతంబును లక్ష్యభాగముగను

ముద్దగు బద్దెముల్ ముద మోసర్పఁగ వ్రాయు

చుండఁగా నాంధ్రకి శోభకలుగ

ఇందుకు మెచ్చని మందులు నుందురా!

పడ్రసోపేత భోజనమువీడి

తే. నిందచేసెడి వారుండి రిందటంచు

నేను తెలియంగ్కవచ్చె మీగోకులన

మిమ్ము భూపతియిప్పుడే మిక్కుటముగ

గారవింపంగ నీనొప్పి గానుపడదె!

101

మ. అనగా భీనుసలేచి కోపమున నా మాంత్యభావంబునుం

గనగాఁ బోవక మందుడంచు బలుకన్ కంగారు నీకేల! ఈ

జనతా మాన్యము నన్న భారతము! తాసాపూర్ణమైగాకయా

తనితోనింతకునాగిపోవును ముహూర్తాదుల్ నమీక్షింపగా.

మ. అన నారాయణభట్టులేచి ననుమానుశ్శంబుగా వల్కి నా

రని మీరాఘవసాంధివీయకృతి యశ్వంతప్రశస్తిం గనం

జనగాఁ బోదనినాకుఁగోచెడినుడి! సం దేహమిక్కేల! యాం

ధ్రిని మాభారతమే జగద్ధీశముగా దీపించు సంపూర్ణమై. 103

ఉ. ఎంత వివేకమున్న మయోంతుటి పాండితి గల్గియున్న నిం

కెంతటికీర్తియున్న మనసెంతి యథార్థములఱ్ఱుచున్న మీ

కెంతటి రాజశేఖరు లహీన విరాజితి గౌరవాభి యిం

కెంతగనున్న సంతవృథయే! యనునూయత గొప్పదానుడి!

మ. అంత నన్నయభట్టు వెలికెను.

105

ఉ. లోకము బాగుచేయుటకు లోబడియున్న కవీశనామ మ
స్తోకముగాను దాల్చి జనశోధను గోరుచు విప్రవంశ ని
ర్దోక శశాంతులైనను మోక్షము నందగనిచ్చగించు ధీ
పాకము గల్గియుండు మనపాకము మించగఁ జెల్లువా? కవీ!

తే. అనుచు నెవరంశట న్నార లోగినారు
ద్విజకులా రావఘోషతోఁ దిటిగి రవియు
మాయమయ్యెను జగద్రుదా! మంచి నెలుగు
భువిని వెదఁజల్ల వచ్చె సంపూర్ణుడగుచు.

107

ఇట్లు చిలుకూరి రామభద్రశాస్త్రి విరచిత
సన్నయభిప్రాయక చరిత మను బ్రబంధమున
తృ తీ యా శ్వా స ము
సంపూర్ణము.

శ్రీ మహాగణపత్యర్చనామస్తు.

నన్నయభట్టు ,

చతుర్థాశ్వాసము

తే. గణపతి! ఖండిఖండాలఁ గలయఁగిటిగి
స్థియగుల నూత్రాధమను వీడఁబోక
హై - స్థముఁలిపిన ఆశ్వినమును
కనకం జను గావునూ! కనుఁబూని.

1

వ. ఆవల చరితం బెట్టిదన -

2

తే. అల కళింగపు దేశస్థ మైనయట్టి
విజయగరపు రాజుని విపులకీర్తి
గన్న రాజులింగ గంగాజాణాడ
బయన న యైన భీమన పరమనుకవి.

3

తే. అది వంశీర్తునై యట సలగుచుంట
నేడఁజూచిన సంతృప్త హృదయజనులు
కానుపించగ భీమన ఘనఁడు వేగ
మదిఁ దలంచెను దారిద్ర్య మమతవశత.

4

ఉ. రాజమహేంద్రవర్యుఁడు విరాజితభక్తిని గొల్పెఁగాని నా
తేజము చూడఁబోక కవిధీకుఁడు నన్నయయంచువలె నా
కా! జయమబ్బకుండగ నిరాయత విద్యుఁడు నన్నిభట్టు తా
నాజని రావణానురుఁడునై ఎడిగా సిరికడ్డువచ్చెనే!

5

శా. ఈలోపంబును దీర్చకత్తుఁడు కళింగేశుండు దానొక్కఁడే
ఏలా! ఈతనిజేరి నమ్మిఁగొనగా నే మార్గముంబట్టెదన్

కాలంబేగతి సంబరాన గడువంగా నింక నేనేర్తు! నీ
 దోలాందోలితమానసంబు శమమందు! న్ముందు నాకింతటన్
 తే. అనుచు భీమన కార్ధింగు నంతిపురి
 నేగ ద్వారపు లతని ప్రహృష్టమతిఁ
 జీతటులు కల్లజేయఁగాఁ జేరి రాజు
 దర్శనముచేయ వీలుపడదని కార! 7

వ. అంత భీమన కార్ధింగున కీ పద్యము నంపెను. 8
 *మ. ఘోరద స్వేములవాడ వంశజుడ దక్షరామ భీమేశ నం
 దనుడన్ సర్వవిషామృత ప్రకట నానాకావ్యధున్ముండ భీ
 మన నాపేరు వినంగఁ జెప్పితిఁ గర్ధింగాధీశ! కస్తూరికా
 ఘనసారాది సుగంధవస్తువుల వేగంచెచ్చి లాలింపరా! 9

తే. పద్యమును తేనిదూతచే బంపి నుకవి
 ద్వార దేశముచెంత నిదానమలరఁ
 గాఁచియుండగ వచ్చె నిష్కరుణ దూత
 గొప్పనంతయు నడకలో నొప్పజేసి. 10

తే. ఓయి! ఏమనినాడు మీయొడయఁ డిప్పుడు
 నన్ను గొనిరమ్మనుచుఁ జెప్పి నిన్ను బనిచె
 నా? యటంచుఁ గంగారుతో నతఁడు లేవ
 వీలులేదని చెప్పి రీవేళఁ జూడ. 11

5. అనుచును దూతవల్కు హృదయంబున గోపమునృద్ధిజెంద నా
 కును పరి వీలులేదనె! గోమ భిక్షునియ న్వాఘ్రురాజ! కాం

తిని మరియొక్క పద్యము దీనినిజూపుము వానికందుఁ ద
గని యొక కాగితంబాకటి కాంక్షఁదలిర్పఁగ దూతకిచ్చెఁగ

*కం. శాపాను గ్రహఁబువును

తాపాదెడి కవులనెత్తి అంపంబనఁగా

భూపాలసథలఁ బూజ్యఁడ!

నాపేరే భీముఁడండ్రు నరవరి! సథలన్.

*తే. దూత యీపద్మమున్గొని తొలఁగిపోయి

తిటిగి వచ్చియు మారాజు మఱలవెనుకఁ

జెప్పినట్టి యుత్తరువును జెప్పి ననఁగఁ

బట్టలేనట్టి కోపాన బలికె నుకవి.

*ఉ. వేములవాడ భీమకవి వేగమె! చూచి కలింగగంగుఁ దా

సామముమాని కోపమున సందడి తీరినవెన్క రమ్మనెన్

మోమిటుఁజూప దోషముని ముప్పరిరెండుదినంబు లావఁ

జామున కర్థముం దతనిసంపద శత్రులపాలు గావుతన్.

*శా. ఈపద్యంబును జెప్పి భీమకవిపోయెన్ పద్యభావంబు నా

భూపాండా! విని తత్తరంబువడియెన్ పూజ్యులీరాజుకా!

అప త్తున్నదటంచువల్గిరి మహిష్ఠాత్ముర విచారింది య

భూపున్నిందితుఁజేసినారు కవిఃస్యాజంపుఁడంచు స్వేదన

వ. అంత కలింగగంగు అనచరులతో,

*శా. కానీ! చూచెన భీముశాపమున నేకష్టంబు ప్రాప్తించునో

పోనీ! శత్రువులేరు కాన్పడరు పావుర నన్నభక్తింపఁగా

రానీ! వచ్చినయావదల్ దరియలేరా! నీరు లెవ్వేళ మే
మానీచు న్నొనివచ్చి పూజలిడ బాయన్నేర్చునే? కష్టముల్.
చ. కవులకుఁ బండ్లుపీకవలెఁ గాకపున్ జెఱ పెట్టఁగావలెన్
కవులకు నీరహారముల కట్టడిజేయుచుఁ జంపఁగావలెన్,
కవులు రచించుఁ బొత్తముల కట్టు నగ్నిని వేయఁగావలెన్
కవులువసించు గేహములఁ గాల్చినవాఁకిఁ గాన్కలిచ్చెదన్.

కం. పెట్టిన బెడ్లి యటంగురు

పెట్టనిచో శ్రాద్ధమండ్రు, వీని గాలువన్

దిట్టలు భూపాల కృపన్

వట్టును గపాళి యెట్టి పరములకేసన్.

19

సీ. కవులను బూజించు గటికివాండ్రకు శిక్ష

వారి యాస్తిలు రాజవశములగుట

కవుల యుపన్యాస వివశుల కాశిక్ష

వారి కేన్యాయంబు వరలకుంట

కవులతో మాటాడు గపటాత్ములకు శిక్ష

వారపాంక్షేయై పరఁగుచుంట

కవుల గ్రంథంబులఁగాంచి చదివిన శిక్ష

నాలుకల్కోయట న్యాకుమగుట

తే. కవులు గ్రామంబులోనికిఁ గాలువెట్ట

కుండ భటులను గాపలా నుంచినాడు.

కవులు పద్యాలు వ్రాసిన గ్రామదహన

మనుచుఁ బుట్టించెగాఁ ఋకార్ల వనిపుండు,

20

తే. బాలహత్యలు చేయగాఁ బరఁగినారు
 తా ముపాసించు దేవతాతర్పణ మని
 వ్యభిచరించినచోఁ గైత వచ్చుననుచుఁ
 గాంతలను బాడుచేయగాఁ గడిగినారు. 21

తే. నీకు లనుపేర వ్రాసిరి బూతు కథల
 మోక్షదంబని శృంగారములగుఁ గతల
 వ్రాసిజనులందు గౌరవ వ్రాతమంది
 బ్రతుకుచుండెడి కవులు దుష్పాపయుతులు. 22

తే. అనుచుఁ దన కిష్టమాగతి నవనిపుండు
 కవులపై నవవాదులఁ గలయఁగట్టి
 యతనమును తేసి వారిదా యశమునంతఁ
 బాడుచేయగ నెంతయో పాటుపడియె. 23

తే. రాయు లీతని రిపువు పరాక్రముండు
 కవిపరేఁబ్బని శాపము గడువకుండ
 వర్ధరాత్రాన సైన్యము నవనిపతిని
 జితుగఁగొట్టుచుఁ బారఁగాఁజేసె నపుడు. 24

తి. రాజ వరారియయ్యె, విడరా! యని కేకలుపెట్టి రాణియా!
 నైజముగాఁడుగొంటకు వినాశనమందెను, మంత్రితండమా!
 భోజనమానరాయులవిభూ! యని వేడఁగఁబోయె, రాజ్యమా!
 రాజసమానకొంతిగల రాయల కై వసమయ్యె పెంటనీ! 25

మ. ఉదయంబయ్యెనురాజుమారేవిజయోత్సాహంబుదీపింప నం
 వద సౌంధత దివాణమంతఁ దమసౌభాగ్యన ముడించి నా

ర్షదయుండంచు నృపేంద్రరాయల ప్రశంసావాక్య జాతొ
 స్మదా
 నృనుఁగావించి రమాత్యులీతఁడుభువిన్ బాలింపరాజయ్యెగా!
 శా. కాళింగుండటనుండిపోయియడవుల్ గట్టుల్ నదుల్ చాటుచున్
 దోలాందోలితచిత్తుడై త్వరజయింతు స్వనినేలా! యంటం
 చాలోచించుచుఁ బ్రాణరక్షణముజేయస్పల్లెటూర్లందుఁ దాఁ
 గాలంబీడ్వఁగఁ జేరె గర్వితులకెక్కాలం బాకేరీతియా! 27

తే. బోయలుండడి గూడమే భూపవరుని
 గాపురంబయ్యె దైవము గడువవశమె!
 ఇది స్వయంకృతమేగాని యితరదోష
 మేమియు న్లేదటంచుఁ దానెంచె నాత్మ. 28

మ. కవులన్ దిట్టితి వారికబ్బములవేడక న్నాడ్చివేయించితిన్
 కవినాథుండగు భీమనాథునిని దుర్గర్వాప్తిచే నెంతయో
 నవమానించితి దర్శనంబొనఁగలే కవ్యానిశాపంబుచే
 శివముల్వీడితి రావణాసురుడనై క్షీణించితిన్నటికిన్. 29

మ. ఎవరెన్నెన్ని విఘాలుఁజెప్పిన హిహిహీ యంచునేవల్కినా
 నెవరీకార్యము కూడదన్న మనవిన్ హేతుంబుగా నెంచినా
 నెవరేమైనను రాజ్యమత్తతను నాహృద్యంబు కాదంటి నా
 కెవరిఁడొదురు దౌష్ట్యమందునకటా! హీనుండ దుష్కర్మచే.

తే. అనుచుఁ బరితాపమున రహస్యమున నచటఁ
 గాలమిచ్చుచు నుండఁగాఁ గలయదృష్ట

- వశత నొకరేయి భీమాడా పథముఁబట్టి
 పల్లకీ నక్కిపోవుచుఁ బల్లెయినుచు. 31
- తే. అగి యచ్చటనారేయి నతఁడువేగ
 బోయలం బిలిపించి యోదోయలార!
 పల్లకీమోయగా రండు పలుదశముల
 దొడవు లిచ్చెద మీకు సంతృప్తికలుగ. 32
- తే. అనఁగ నందఱు సంతోషమంది రాతి
 రనక పల్లకీమోయగా నంశులోన
 నున్న కాళింగుజూచి భీమన్నపోల్చి
 రాజలక్షణభాసిత తేజఁడనుచు, 33
- తే. దలఁచి యెవ్వఁడవోయి యాంతిర్యమిచ్చి
 పలుకు సత్యంబటంచునా బాపఁడనఁగ
 భీమకిశోరా మందిన భిక్షుకుండ
 పేరు రాజకళింగు, మాకూరులేదు. 34
- ప. అని రాజు కవిపాదములఁబట్టి 35
- శా. నీపాదాంబుజముల్ మదిన్నిలుపుచున్నీరూపునేనెంచుచున్
 నీపుణ్యకర కార్యజాలముల సంపూర్ణంబుగా వ్రాసి హృ
 త్పాపరిణ్యకుతామై పరఁగునా త్వస్మంత్రరాజంబు హృ
 త్పావంబుల్ చెదరన్దపించెదఁ గవింద్రాధ్యక్ష! భీమేశ్వరా! 36
- శా. అయ్యా! జ్ఞానము లెచ్చుగొంటిని త్వదీయంబైన నచ్చక్రిచే
 గుయ్యో! ముట్టో! యటంచు నుంటిని మహా కోపంబు నీ
 వొండఁగా

క్షయ్యంబీజయలక్ష్మి శత్రుగఢయై సౌఖ్యంబుతోనుండె నా-
రియ్యన్వేదెద నాదురార్యరమ సామీ! భీమనాథాప్వాహా!

ఉ. ఉత్తము కోప మొక్కక్షణముందును నీచులకోపమంశురా!
తత్తరపాటులేక వితతంబయి చచ్చెడిదాక నుండి లో
కోత్తర దుష్టకార్యముల యోజనచేయగఁ బ్రోత్సహించు నీ
యుత్తమశక్తి సాదయిన నుర్వినిసీయగఁ గోరెదన్ బ్రభూ!

ఉ. అందిన జట్టుపట్టుదుర టందకపోయిన గ ధ్నుపట్టు భూ
మందిరపాలకల్ నృపులుచూన్యులుకారనియెంచెబోకు మీ
కుండగునట్లు పూజలికు గొప్పనరేంద్రులు హానిసేయ రే
మందులొనాదుబోధ్లుధనమాదకులుందురు బాధలందుచున్

చం. అనికవి పావపద్మయుగమంచునబడ్డ కలింగగంగు నా
ఘనమతి భీమనాథకవి కాండవరేణ్యుడు రాల్కలింగ! నీ
మనవివిజిత్రసిందిరిని మాన్యపురాజ్యము నీకుఁగల్గు లె
మ్మనుచునులేవదీయఁ దనహస్తముచేతనులేపి యిట్లనెన్. 40

*చం బినరుహగర్భనాతయును విష్ణునిచక్రము వజ్రవజ్ర బాన్
దెసఁగురామబాణము యునిష్ఠునుకోపము మాని శాపమున్
మనకపుబొమ్మకాటుచుగుచూచు' శక్తియుఁ గాలుకుండచున్
పశువతి కంటిమంట యును బండిత నాక్యము త్రవోవునే! 41

ఎ. అయిన నీప్రార్థన ము గీకరించితి నవి,

*ఉ. వేయిగజంబులుండఁ బదివేలతురంగములుండ నాజిలో
రాయలఁగెల్చి సజ్జనగరంబును బట్టముగట్టుకోవడిన్

రాయకలింగగంగు కవిరాజభయంకరమూర్తిఁబూడఁజూఁ
బోయెను మీనమీనమున బున్నమిపోయిన వచ్చినాఁడెన్.

తే. అన, నమస్కార మొనరించి యవనిధవుఁడు

సంతతానంద డోలికాజాల విహర

మాణదిత్తంబుతోనేఁగె మహితయశుఁడు

భీమకవి యోజనేయుచు వెడలుచుండి, .

44

సీ. తనుదీయుగోలిలోఁ దానవడెనటండ్రు

తన దిట్లుతనకునే తగిలెనండ్రు

తనవిద్య తనదుష్ట దర్పకారణమండ్రు

తనశాపశక్తి పాతకమటండ్రు

తనకోపమంతయుఁ దననష్టికేయండ్రు

తనసుతుల్ రిపులని ధరణినండ్రు

తనరూపవతియగు దారయేమృతియండ్రు

తన ధనమే పాపతండ్రు

తే. ఆశిషంబున బోయె నటంచుఁబలుకు

నాదు మృతికంచు మదిలోన నమ్మవలయుఁ

గాలముం గర్మముంఁకూడఁ గలసిరాఁగఁ

గష్టసుఖములు ధరణిలోఁ గలుగుచుండు.

45

ఉ. నన్నయదూరినాను నృపనాథుఁడు రాజనరేంద్రుడూటి నా

కున్నయశంబువీడితిని యుక్తముగాదొకొ! మృత్యువండఁగా

మన్ననలంది విద్యలప్రమాణపుశక్తిని మట్టిపాలుచే

సెన్నిజమంచునొచరె! యిసీ! ధరనన్నటువంటివాఁడనెన్.

సీ. అని విచారించుచు సతఁడింటికిఁగఁగాఁ
 దల్లికడ్చున మసి కానువడఁగ
 నది యేమిటమ్మా యటంచుఁ బృచ్ఛించుచు
 మృత్యువునాకు నీదృశ్యమనుచుఁ
 డండ్రి భీమేశుని దలఁచుచు నుండఁగా
 దిష్టముచేఁ దల్లి దివికిఁజనను
 తనకర్మ మనుచును మనమునయోజించి
 మాఘశుద్ధపు పక్షి మంచిదనుచు

తే. నాఁడె దేవేంద్రుఁ జూడఁగా నాకమునకుఁ
 జిత్రశాంతిని బొందఁగాఁజేరె నకట!
 అలకలింగుఁడు రాజ్యమునందినాఁడు;
 అందఱున్ హర్షచిత్తాల నందుచుండ.

ఇట్లు నన్నయభట్టు చరిత మను బద్ధకావ్యమున

చ తు ర్థాశ్వా స ము
 న మా ప్ర ము

ఓం తత్సత్

శ్రీ సిద్ధిలక్ష్మీగణపత్యర్పణమస్తు

శ్రీమహాగణపత్యేనమః.

నన్నయభట్టు

పంచమాశ్వాసము

తే. గణపతీ! పుష్కప్రాతులు గలుగునటకు

నూలయేబది వర్షముల్ నాటిలేని

భాగ్యమాయు సుఖములు నటించునట్లు

కనకరాష్ట్రపతుల వేగఁ గావించున్మన!

1

వ. అంశ నగ్నకాలము నమీంచెను.

2

సీ కుంభవృష్టిగ వాన కురియుచుండెను గదా!

వేసవిరాపంబు విడువఁజేసెగ

కుంభవృష్టిగ వాన కురియుచుండెను గదా!

అసలుఁజ్ఞీతో నప్పసెగ

కుంభవృష్టిగ వాన కురియుచుండెను గదా!

ఓసధీజాలపు టుదయమసెగ

కుంభవృష్టిగ వాన కురియుచుండెను గదా!

పాంథవనితల సంబరము కసెగ

తే. ప్రాచ్యమీదికిఁ గ్రిండ్కిఁ బూర్వమైనఁ

దండులంబులు కావముల్ తగిలియున్న

దంపతులకెల్ల సుఖదమై తగినదైన

పుణ్యవార్షిక ఋతువును బొగడఁదరమ!

3

నీ. తాటాకుపందిళ్ల తండంబులో యన
 గగండంబుండు మేమండంబుగప్పె,
 కర్పూరఘటికల కాన్కీలో యన వడ
 గండ్రరాశులు మామిడి గిరియ గుంపె,
 మంగళధ్వనుల సన్నుర్దములో యన
 మణుచుల చచ్చెల్లు మనయనుయ్యె,
 వారకాంతల నాట్యధాని ముగోయన
 మెఱుపతీగెలు మిఱుగుల్లుగొలిపె,
 పాటుల వరను శ్రీ పతంబులోయన
 జలపాశనిచను రిగా జగమునిండె,
 అంతట జల్లె? అత్తకుఁన్నీరొ
 కోయన నీగంబు పుడిసి ముండె,
 సామవేదంబుల స్వరములోయన గప్ప
 లఱుపాలు పృథివియందోతముంచె,
 పెండ్లిచారి చెమట బెరింపనోయన
 మాగుతంబులు నేగ మనసాచుండె,

తే. జంపతులపైన జల్లునక్షత్రులవలె:
 బూలమొగ్గలు రాలెను బడమి బొంధ
 జంపతుల పెండ్లిసమయాన సంబరపడ
 ఇన్నిసనుకూరి యుండెగా? పృథివియందు.

తే. సతులు నగ్గరలేనట్టి జలబాధ
 వర్ణనాతీతమం చని పలుకవలెనె!

వర్షముతువున సతులతో వరలువారి
 సౌఖ్యమింతంతయని చెప్ప శక్యమగునా?
 సీ. కర్షకులకునెల్ల వర్షముచేతనే

5

విశ్రాంతి సమయమై వెలయునెద్ది!
 వర్షాభి వర్జిత పాతోపదేష్టల

విశ్రాంతి సమయమై వెలయునెద్ది!
 వానచే బేరాలు వాడినవణిజుల

విశ్రాంతి సమయమై వెలయునెద్ది!
 ఉద్యోగి వరులకు నుచ్చాస్యముగొన

విశ్రాంతి సమయమై వెలయునెద్ది!
 తే. శాంతలకునెల్ల విశ్రాంతి కలుగఁబోదు
 పశువులకు నింకనరకంబు పరఁగలేదు
 పాంథజనులకువేటు తుపాకిలేదు

వర్షముతువును వర్ణింప వశమైనాకు.

6

సీ. కుంభవృష్టిగ వాన కురియుచునుండఁగా
 నతిథులువచ్చి రత్యంతముదము,
 తల్లియాబ్ధికము, నాడిల్లాలుబైటుండఁ,
 దండులాలింటిలో నిందుఁగొనియె,
 తనయపత్యము రోగ తస్మయత్వముచేత
 మరణసంసిద్ధమై మంచమెక్కె,
 స్వర్గమేగెను గోవు పశువుల దొడ్డిలోఁ
 బందిరిదొడ్డిలోఁ బడియెఁగొన్ని,

తే. వంట కనివచ్చి యాప్రక్క వనితకూడ

బైటనుండెను గులసతి వరుసయందు

చెంబు బొంతను జాపను జేతబట్టి

గేస్తు తాఁగూడఁ బైటుండె గృహిణిచెంత.

7

తే. వాసకాలపు చదువులవలెను సకల

కార్యజాలము మందమై కానుపడును

సకల రోగసమూహపు చక్రవర్తి

వర్ష ఋతువనఁ గ్రూరార్తి వక్రవర్తి.

8

ఉ. ఇంతటలోన భీమకవి యేఁగెను స్వర్గముకంచు నన్నయ

స్వాంతమునందుఁ దోచెను విచారవరంపర గల్లఁ గమ్మయా!

అంతటలోన నాతని దృగంతరవర్తిగ నయ్యె; కాని కా

సంతయుఁ బట్టలేక మది నాదికవీంద్రుఁడు పత్నికిట్లనెన్. 9

మ. కవినాథుండగు భీమసత్కుని స్వకర్మాధీనుడై కాల ధ

ర్మవశీభూతుఁడటంచు వింటిని, మహామాన్యుండు భీమేశనూ

నువరుండై ధరఁబుట్టి కీర్తిఁగని సన్నతులందుగానై వచో

భవకీలాల నిపాతచూర్ణితుఁడుగాఁ బ్రధ్వంసుఁడయ్యెన్సఖ! 10

కా. భూపాలీయ సభాంతరాళ నుతి సత్సౌజదులం బొంది యే

పాపవ్రాతము నందఁఁగోక సతమాపద్బాంధవున్సొల్పుచున్

కాపానీకముచేత దుష్టతతి శిక్షాధీనులంజేసి ధ

ర్మావన్నంబుల సత్కృతుల్ గొనుచుభీమాంకుండుచేరెన్దివిన్.

కా. దక్షారాము కృపావిభూతి కలనా తాత్పర్యజాతుండు న

ధృక్కుండై నుకవీంద్రసంతతులమాహాత్మ్యంబుసాటింపుచున్

పక్షంబేమియులేక దీనుల దయాస్వాంతంబుతోఁ బ్రోచు నీ
 యక్షయ్యుండగు భీమసత్కవి సురాధ్యక్షులయంబేఁగెనే! 12
 క్ష. నూటికి నొక్కరైన గవిమానల! యుదయించఁబోరు లె
 ప్పాటున బుట్టిన న్నుకవివర్షులు భవ్వులుకారు వారు తా
 సాటిగనొక్కఁడున్న గతిసంఘము వానినిమెచ్చఁబోదు మో
 మాట మీఁకేల? భీమకవి మాన్యుఁడ! ఆంధ్రకవిత్వభానుఁడా.

తే. పెద్దవాడగు భీమన పృథివివీడి
 స్వర్గపురిఁ జేరియుండ నిస్సంశయంబు
 ఆంధ్రకవులకు దిక్కివరయ్య! నేడు
 కవుల కాధారభూతుఁడు నుఁ యెవఁడు? 14

తే. అని విచారించు నన్నయగనాచు భార్గ
 యగు నరుంధతి నెచ్చెల్మియెన నాఁడు
 సుకవి నారాదుణ్ణుఁడు శోఽముడుప
 సాంశ్చయచనాల బలికిఁ శాంతిలేను. 15

తే. అట్లు నన్నయ బెంగచే నంశ్చిగోన
 మంచమెక్కిను సతియుఁ దా మంచమెక్కి!
 సతికి నిద్రియ ధర్మము జగమునందు
 లక్షకొక్కరు నేడు దుర్లభులుగారె! 16

కం. అంతట నన్నయ కుశలము
 నింతి కనారోగ్యబాధ వృద్ధంబయ్యెన్
 జంతువుల కష్టసుఖములు
 చింతింపఁగ నేరితరము చిత్రంబిదియే! 17

తే. ఆయురంధతితార యాయమ్మచూడఁ
దలఁచినను గానుపడదట ధరణియెల్లఁ
దిటుఁగు చున్నట్లు గన్పడు నీపవాస
నలును నాసిక క్కెపు పలురకముల.

18

తే. అద్దమందున బ్రతిబింబ మామెచూడఁ
బోను స్వప్నములో నొక్కపురుషవరుఁడు
'దివ్యలోకాల జేర్చెద ధీరవగుచుఁ
బుణ్యకార్యాల జేయు' మన్ బొగగిపలికె.

19

చ. అదిగని యామె భర్త కసలైన రిహస్యముచెప్ప నాతఁడా
పదలనురానెఱింగి తనభార్యనుగాంచి విచారమంద నీ
కిదిసమయంబు కాదనుచు హెచ్చరిక స్పలుకంగ వేగ నా
నుదతి న్రతంబులన్నిటిని శోభనము బృడయంగసల్పెఁగా.

20

తే. ధన్యరాలపు నీనంచు దయితుండనను
సతివినీవే! యటంచు నా సుతుఁడువలికె
అబలకింతకు మించిన ఆశయేది?
అనుచు నారాయణుండు దా వినఁగఁ బలికె.

21

ఉ. అంతట నాపతివ్రత ప్రమాసములేక నె గల్గుముక్తి నా
కింతట నంచు నెంచి పతివే శనమానసమందుఁ గొల్పుచున్
నుంత విచారమందక స్వసూచుని జిన్నయఁజూచి గ్రుడ్ల నీ
రెంతయుఁ గార్చుచున్నలికె శృత్యవిదుండవు నీవు నాయనా!

వ. నీ కుపదేశింపఁదగినది లేదు. కాని,

22

తే. పురుషునకు భార్యతరువాత పుత్రులుగడ!

సౌఖ్యహేతువు లెంతయు జగమునందు
మన్ననలజేసి భార్యను మఱువజేయు
తనయులే యిహపరలోక ధన్యతములు.

24

తే. పతిని గోల్పోవువానికి సంతకూడ

నవకరింపఁగ నాతని కవని విసము
భీష్ముడా! తండ్రి నుఖజాలవృతునిజేసి
ముక్తిగాంచెను మరణవిముక్తితోడ.

25

తే. ఇంతియేగాదు పిత్రాజ్ఞ హృదయపూర్వ

కముగ నెరవేర్చు రాముడు ఘనుడుగాఁడె!
మాతృపితృసేవ మదిలోన మరువఁదగదు
తనయులకు నింతకన్నను ధరణిలేదు.

26

చ. జగతిని ధర్మబీజముల జల్లెడి కర్షక చక్రవర్తులా

ఖగపతి వాహభక్తులు జగద్ధితులుం గవు లంచునెందు మేఁ
దగనువచింప నంచెటిఁగి తత్పరతం బలుకాడుచుంటి నీ
సగముశరీర మీజనకు సౌఖ్యముకై వినియోగపర్చుమీ. 27

వ. అంతఁ బరిఁగాంచి,

సీ. భూలోకమనెడొక పొగబండిలోనెక్కి

నిలిచెడు లావులఁ గలయువారు

అచటనేయెక్కుచు సత్యంతముదముతో

దమయూరు పయనింపఁ దలఁచువారు

దారిలోఁగలిగిన దగవులన్నీ హాల

రిపుమిత్రభావముల్ రేపువా

స్పృబుస్పృమనుచుఁ గాఢులజాపుచుఁ

జలనుబాధింపఁ బరఁగువారు

జే. ఎఱికినివారలై పోదురెట్టిమమత

లెఱిలలేకుండఁ దమపను లెంచుకొనుచు

జన్మజన్మాంగరీయ సంసారబద్ధ

దారినుతులని మది మమకారమేల?

28

మ. అహ! హ! మంచని గొగిలించుకొని ముద్దాడప్రకాశించి యీ

యిహమందా మెనుఖాభి కైమగఁచునన్నే కష్టముల్బొందియీ

మెహసింక న్ధవమిచ్చి యంతమున నామీనాక్షి దేహంబున

గ్నిహరింప న్బడవేయఁడా? ధవుడు మూకీభూతచేతనుకలై.

ఉ. తొత్తురినా సమ్మయిచిహ్వార్కహనూనులటంచు నెంచుటన్

ముమ్మరమైనమోహమునమోదమునందుచు వారిఁ బెద్దిపై

కమ్మును వారికిచ్చి కులకన్యల వారికిఁ బెడ్డినేయ లో

కమ్మున దల్లిదండ్రుల నిఖారుగ నిష్ఠనవేయ ధర్మమా. 30

మ. తనకొత్తోనుఖమిచ్చి తుష్టినిడ నర్థంబెల్ల వెచ్చించి సంసారభా

గినియంచు న్మననెంచి పుత్రులగన న్నేసితలం గొట్టి దం

ధనమాణ్డించెడి నాథుఁడే మృతిగన న్దృష్టార్థ మోదంబుతో

జనువున్లెంటుఁ గృపారసంబుకనమస్వాంతాననింకించుచున్.

ఉ. ఎందరు రాజులే గిరి మరెందరు పండితు లేఁగుచుండ్రు, వా

రందరు మంచిచెడ్డల జయజయంబుల భూమినుంచి యీ

నుందర దేహయస్తి బహుశోభనయుక్తుల సూనున్ సతి
 మందిర విస్త్రజాలమహిమంబుల వీడుచు స్వర్గమేగరే! 32
 మ. ఎడఁజిఁతించిన లాభమేమి! ప్రభువా! ఈలోకసంజాత ప్రా
 ణదమున్ పోషకనాశకంబు మరణంబా! విజ్ఞలీనృత్యువున్
 మదిలో సంస్కరణంబొసర్చిపిలువన్మోక్షంబు న్యాయ్యంబు నా
 పదలన్ శోభనహేతువంద్రుగద! తాపంబందఁగా జెల్లునే!
 తే. అనుచు భర్తకు సుతుఁకు నార్యసూక్తు
 లనువచించుచుఁ దత్పతి కనులు మూసె.

ప్రాణపోకడ వానల రాకడలిలఁ
 డెలిసిన మహాత్ములెవ్వరో! ధీరులుండ్రు. 34
 నీ. సన్నయభట్టు కన్యాయమునేజేసి
 తనదారిఁ బోయెన స్థలఁచువారు,
 ప్రాణులకిద్దియే పరిపాటి యామెకఁ
 గాలమాసన్నమ స్థలఁచువారు,
 పతిభక్తిలో నరుంధతిసమ యనిమదిఁ
 బలురకంబుల దుఃఖపడెడివారు,
 ఆదర్శగృహిణి యీ యతివయేయనిచెప్పి
 మదిలోఁ దలంచుచు మసలు వారు

తే. పసుపుకుంకమతోడ నాడఁజియ్యేగె.
 దీర్ఘ మాంగళ్య శోభన ధీరయీమె
 స్వర్గచందున్న గౌరవజాలములను
 బొందఁజాలదె! పతిభక్తి పూర్ణహృదయ!

వ. నన్నయ యిట్లు విచారింపసాగెను.

96

ఉ. వేసవిలేనికాలమును వెన్నెలలేని శశాంకుఁ డుర్విలో
వాసనలేనిపూవు పరివారములేనినృపుండు సద్వచో
భ్యానములేనినోరు, మరియాదయులేనిగృహంబు, భార్యతో
వాసవములేని కాపురము బంధువిహీననరుండు తుల్యమా.

తే. ధవుఁడు లేనట్టి పతిజీవితంబు వలెనె
నాతిలేనట్టి పతిజీవనంబు వృథయ
కర్మకయి పెండ్లియాడును గాని నరుఁడు
భేద మేమిటి? మిగిలిన విషయములకు.

88

తే. గృహమునకు దీపికయగాదె గృహిణియనఁగ
గృహిణిలేనట్టి మనుజుని హృదయసీమ
శాంతియను వెల్లువోవ విశ్రాంతిలేదు
అట్టివాచిత్తమున దుష్టి యబ్బుటెట్లు?

సీ. మనసులోమాటను మఱుఁగు వెట్టక చెప్పి
ఎద శాంతిఁ గూర్చెడి దింతిగాదె!
కష్టనుఖములయందృఢుఁడవీవని పల్కి
యోదార్పు చుండెడి దువిదగాదె!
ఇంటికిరాగానె యెట్టులుంటిరి? మీకు
జ్ఞేమమా! యనెడిది భామ గాదె!
తనయందచందముల్ మనసునక్కఱగా
సంతసంబిడునది జాయగాదె!

తే. ఎట్టిచారిద్య తిమిరాన నిమిసియున్న
 ఎట్టిప్రంబు వచ్చి చేరితియున్న
 ధరణి సంపాద నాగర తరణమండఁ
 గోరువూరుపులకు నొక కోమలిగద!

40

తే. అట్టిభార్యను దాసిగ నాత్మనంది
 వ్యభిచరించెడి వారల యముడు వేగఁ
 గఱకు అంపాల గోయఁజే! కడకు వాని
 సతివియుక్తుని జేయుట నాజయుగద!

41

వ. అని యాశివి విచారింతు సమరూప,

42

మ. అల నారాయణభట్టు శ్రేష్ఠగుణశోభన ప్రంగతుండయ్యె నా
 విలచిత్తంబున నన్ని భట్టుస్థులతో నెప్పెన్, పుత్రుడా! యంతలో
 పలదావచ్చిదురూప్యాదుఃఖమున నప్పాయంచుఁగంగారుతో
 గలయంజూచుచు శైశ్యకృత్యము లొగి న్నావించె వేవేగమే.

వ. అంతవాగనుశాసనండు లేచి యిట్లనియె:

చ. అటువది నాల్గు వత్సరములా! గతియించిన వింతటి దన్న
 నాకు మున్

దఱచుగఁ గష్టగాధల వికారమువింటయెగాని స్వీయమై
 పరఁగఁగలేదు నేటికది ప్రాప్తిలె నారయఁ గష్టవార్ధి ని
 స్తరణముఁజెంద సాధ్యమగుదాఁయె? ధాతకువానితాతకన్.

సీ. చిన్నతనాన నెచ్చెలికాఁడుగానుండి

మనసువారించిన మాన్యుడెవఁడు?

విద్యార్థిదశయందు వివిధభాషలనేర్చి
మనసుహరించిన మాన్యఁడెవఁడు?
గార్హస్థ్యసుఖములఁ గలయఁజూచుచు నాదు
మనసుహరించిన మాన్యఁడెవఁడు!
విద్యాప్రసంగముల్ వెలయఁజేయుచు నాదు
మనసుహరించిన మాన్య ఁడెవఁడు !

తే. భారతగ్రంథరచన క పార మైన
నాయ మునరించి కీర్తి జయమునాకుఁ
గలుగఁ జేసిన జగజ్జెట్టి కలియుగాన
ఇంతకునుమించి కలకౌల మెటులనిల్పు? 46

ఉ. ఆతఁ డదృష్టనంతుఁడు మహామహి తాత్మ్యుఁడుగాన స్వర్గతూ
జాతనిజాపుతోడ హృదయంబున వేదనబొంది యిట్టు లా
పాతసతీవియోగభరపాపశీర్షహృదంతిరాశ సం
జాతవికారవీడితుండఁ జాపక యుంటిని మొండిక బ్రెన్దె. 47

వ. అనఁగఁ జిన్నయ యిటులనియెను :

సంస్కృతభాషలో నాటిలేని బుధుండు
కన్నడభాష లోఁగొన్నవాఁడు;
తెలుఁగుబాసకుదిట్ట; ధీరతనముఁడు
భాషలకితలోఁ బరమసుకివి
రాజీయపుదంత్రరాజి నెఱఁగిన య
మూర్ఖుపదవిచేత మాన్యఁడేతఁడు;

అలఋణాశ్రయము నత్యంత భక్తిని దీర్చి
శివసన్నిధినిగొన్న శిష్టుడేతడు;

తే. దానధర్మాల దీనులఁ దనువువాడు;
అంధభారత కృతినహాధ్యాయ యేడి!
భారతీయుల దురదృష్టవశత మృతుడు
నన్ని నారాయణుని సాటి యెన్నఁగలమె!

49

తే. కలఁత విడనాడి భారత గ్రంథరచన
పూర్తిచేయుము జనకుఁడ! పోవువారు
ధన్యతములయ్య! వారిని దలఁచుకొనుచు
పుణ్యకార్యాల విడతురా? పురుషవరులు.

50

తే. బాలుడన! యైన నొకమాట పలుకుచుంటి
ఃష్టపడి వేగ భారతగ్రంథమునకు
బాట నేర్పరచితి కొంతవఱకు నీవ!
అశ్రమింపరా! యన్యజ్ఞాని దీని.

51

తే. ఏదియేమైన గష్టంబు లెన్నిగలుగ
దివి! మిత్రముపోయినఁ బెటవకూడ
గారిచెంతకు నేగిన గడమభాగ
మంతయును బూర్తిజేయుచోఁ జింతలేదు.

52

వ. అంత నన్నయ యిట్లనెను

53

తే. భారతము భారతమటంచుఁ బలికెడింక
నేటిభారత రచన! మనీషివర్యు
నన్ని నారాయణునితోడ నాకమేగెఁ
జావుబ్రతుకుల మధ్యలో సాధ్యమగునె?

54

వ. రాజరాజ విచారముతోఁ బ్రవేశించి

55

శా. ఈవేప్రాణమునాకు నన్నయ మనీషీ! నీకు సాపెవ్వరీ
భూవంద్యాత్ములుబ్రాహ్మణోత్తములసంభోమధ్యదేశంబులో
నీవొల్ల భ్యముగోరు భార్యమరణోన్నితాత్మ, నారాయణుం
డావం లేనియుఁజూడకుండ దివికాహ! పోయెనెట్లోర్తువో! 56

మ. మొఱుడై పోయెనుదై వమింక, ఘనతామూర్ధన్యపుణ్యంబులూ!
తిరుగన్నేరకపోయెఁ గష్టదశ! యుత్తేజించె సంబంధులూ!
మఱియు స్థూరగులైరి, జీవిక యనన్మందంబుగానయ్యె, హా!
మఱువన్యక్యమె? యీవియోగభరమున్నాదంబుగాదేసఖా!

ఉ. పుట్టిన దానికి న్సరిగఁ బూర్ణ ఫలంబులు రెండుగావె! యె
ప్పట్టున లోటులేని జనపాలకతాభరమూను టొక్కటా,
పట్టగరానివేగము సభాముఖమందు రసంబునిల్పి సం
ఘట్టిత పాకశయ్య గలకై త ద్వితీయముగాదె! భూమిలో. 58

తే. మహిత కవితా ప్రియుండవై మసలుచుండీ
పెతలలోఁ జిక్కుగొన్న జీవితము జూచి

చింతనేయక భారత సేవ యింక

సలుపడగునయ్య! సన్నయ్య! సైపుమయ్య! 59

తీ. ధీరతయనంగ నిట్టిదే దేహికెపుడు

కష్టసుఖముల వినిమయ ఘనత కలుగు

దానికిం బట్టువడక నిదాన బుద్ధి

మొదలుపెట్టిన బనిచేయ ముఖ్యమగును. 60

వ. అన సన్నయ యిట్టులసియె.

61

తీ. మొదలుపెట్టిన బనిచేయ ముఖ్యమగును,

కవిత సామాన్య కృతిగాదు. కలయఁజూడ

భార్యగతియించె మిత్రమా! పైకిఁబోయె,

ఇట్టిసమయాన నిశ్చలమెట్టులుండు! 62

౪. తిండికిలోటు లేకుండగ ధాన్యము

వచ్చుభూవసతియే వరలుచుండ

వరలిననేమి! యావనిత వినుగులేక

అతిథుల దన్నెడి దగ చునుండ

దనిపిననేమి! సత్తనయులు నిలుచక

పెట్టుకొనుచుఁ దాము పెరుగుచుండ

పెరిగిననేమిటి! విద్యాలససఖుఁడుండి

యొప్పుతప్పులనెల్లఁ జెప్పుచుండ

శే. ముసలితనమందుఁ గష్టముల్ మోడకుండ

నిన్ను బోలినరాజు మన్నించుచుండ
మనసు సంతోషవీధిలో మసలుచుండ.
భార్య పాదాలచెంతనే పరఁగుచుండ.

63

శే. ధారగావచ్చుఁ గవితఁ దాఁ దప్పకుండ

కవనమల్లుట సామాన్య కార్యమగునె?
భారతమునందు నీకన్న పరమభక్తి
నాకుఁగూడను గలదయ్యె, నరవశేణ్య!

64

శే. భారతమం దరణ్య మనుపర్వము శష్టసమూహదంబు, నీ
కోరికచేత నింతవరకున్ రచియించితి, ముందుజన్మలో
నారయ నీవురాజువగు దప్పుడు నేను కవీశనామతో
భారతమంతఁబూర్తియగుభారముఁదాల్చెదనించుమించుగా.

శే. ఇట్లులంటినటంచు నీవెంచబోకు

అంతకాధార్ మికాలమగును గాదె!
భారతమదింతదాకనే వరలగవలె
ననెడిదై వాఙ్మదాటగా నగునె! భూప!

66

వ. అనుచు నిలువురు సుఖముగానుండిరి.

67

మ. భగవంతుండు కటాక్షముగచవలె నాపాఠుల్ స్వవిద్యాప్రులై
జగమందు నిల్వసిల్లగావలయు నీసాయంబె నాకుండెడిన్

వగలన్జూపి కవిత్వమే కవులనున్ భక్తాళిఁ జేయున్బదా
ఖగవాహుండు సరిష్టజాలములబోఁగఁద్రోలిరక్తింజెడిన్.

తే. స్వామి! విఘ్నపతివి! నీకువందనంబు
కనకరాజును నన్నును కలిపిబ్రోవు
అతఁడు, రోగములంద్రోలు నట్లు. నేను
నతని చరితము వ్రాయునట్లాప్పగాను.

68

ఇట్లు చిలుకూరి రామభద్రశాస్త్రి విరచిత

సన్నయభట్టారక చరితమున

బంచమాశ్వాసముతో

సర్వంబును

సంపూర్ణము

ఇడగ డ్దిలక్ష్మీగణపత్యర్పణమస్తు

శిర

ఓం

శ్లో ౦ తిః

